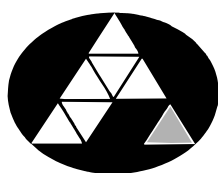

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma

Joonas Oinonen

INTERNET-PIRATISMIN VAIKUTUKSET MUUSIKOIHIN

Opinnäytetyö
Joulukuu 2012

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2012
Liiketalouden koulutusohjelma

Karjalankatu 3
80200 JOENSUU
p. (013) 260 6800 p. (013) 260 6906

Tekijä
Joonas Oinonen

Nimeke
Internet-piratismin vaikutukset musikoihin

Toimeksiantaja
Pilfink Records Oy

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää pohjoiskarjalaisten muusikoiden mielialoja tämänhetkisestä tekijänoikeuslainsäädännöstä ja Internetin välityksellä tapahtuvasta piratismista. Musiikki on osa ihmisten jokapäiväistä elämää, ja sen leviäminen laittomasti ihmisten tietokoneille Internetin välityksellä aiheuttaa jatkuvaa keskustelua. Piratismi on ilmiö, joka koskettaa muusikoita musiikkityylistä tai kansallisesta alkuperästä riippumatta. Aiheesta on vain vähän kirjallisuutta, vaikka piratismin vaikutuksista löytyy useita tutkimuksia.

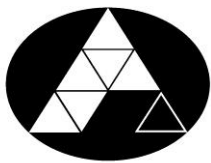
Tutkimuksessa haastateltiin viittä pohjoiskarjalaista artistia, joilla jokaisella on monien vuosien kokemus alasta. Tietoa artistien mielipiteistä, koskien piratismia ja tekijänoikeuslainsäädäntöä, saatiin toteuttamalla teemahaastattelu. Tällä tavoin voitiin antaa mahdollisuus artisteille kommentoida vapaasti omia näkemyksiä ja kokemuksia sekä muodostaa käsitys tämänhetkisistä mielipiteistä artistien keskuudessa.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta pohjoiskarjalaisten muusikoiden näkevän piratismin negatiivisena asiana, joka vähentää artistien tuloja. Tekijänoikeuslainsäädäntö nähdään sekavana ja vaikeasti seurattavana, minkä johdosta piratismia tulee estää toisenlaisilla keinoilla kuin lainsäädännöllä. Vastauksien perusteella saatiin suuntaa antava kuvaus tämänhetkisestä tilanteesta, joten yleistämistä kaikkien muusikoiden keskuudessa tulee välttää.

Kieli
suomi

Sivuja 46
Liitteet 1
Liitesivumäärä 2

Asiasanat
Internet, piratismi, musiikki, tekijänoikeus

 NORTH KARELIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	THESIS December 2012 Degree Programme in Business Economics Karjalankatu 3 FIN 80200 JOENSUU FINLAND Tel. 358-13-260 6800
Author Joonas Oinonen	
Title The effects of the Internet Piracy on Musicians Commissioned by Pilfink Records Oy	
Abstract The aim of this thesis was to investigate the opinions of North Karelian musicians regarding the current copyright legislation and piracy on the Internet. Music is a part of people's daily life and the illegal spreading of music files via computers and the Internet is provoking constant discussion. Piracy is a phenomenon which affects musicians, no matter what the genre or national origin of the musician is. There is not much literature on the topic, although it is possible find research regarding the effects of the piracy. The study was based on five interviews with North Karelian musicians, each having many years of experience in the field. Information on the opinions regarding copyright legislation and piracy was gathered via theme interviews. In this way, musicians had a chance to comment on their own views and experiences, and to create an overview of the current opinions among the musicians. On the basis of this study, it can be stated that North Karelian musicians have a negative outlook on the piracy which reduces musicians' incomes. Copyright legislation is seen as confusing and difficult to follow, and there is need to find other ways than legislation to prevent piracy. After the analysis of the interviews, only a very general description on today's situation was achieved, and thus, generalization of the results to cover all musicians must be avoided.	
Language Finnish	Pages 46 Appendices 1 Pages of Appendices 2
Keywords Internet, piracy, music, copyright	

Sisältö

1	Johdanto	5
1.1	Opinnäytetyön tausta	5
1.2	Opinnäytetyön tavoitteet	5
1.3	Opinnäytetyön rakenne	6
2	Piratismi ilmiönä	7
2.1	Piratismin historiaa ja kehitystä	9
2.2	Internet-piratismi	11
2.3	MP3-tiedostot	13
2.4	Tekijänoikeusbarometri ja levymyynnin historia Suomessa	14
2.5	Piratismin puolesta ja piratismia vastaan	16
3	Tekijänoikeuslaki yleisesti	19
3.1	Tekijänoikeuslain kehittyminen Suomessa	20
3.2	Lähioikeudet	23
3.3	Taloudelliset oikeudet	25
3.4	Tekijänoikeusrikkomus	25
3.4.1	Tapaus 1: Tekijänoikeusrikkomus	27
3.4.2	Tapaus 2: Pirate Bay Ruotsissa	27
3.5	Tekijänoikeusjärjestöt Suomessa	29
4	Tutkimuksen toteutus	32
4.1	Tutkimusmenetelmät	32
4.2	Teemahaastattelu ja teemoittelu	32
5	Tutkimustulokset	36
5.1	Tekijänoikeuslainsäädäntö ja sen toimivuus	36
5.2	Internet-piratismin hyvät ja huonot puolet	37
5.2.1	Vaikutukset artistin omaan musiikkiin ja uraan	38
5.2.2	Artistin oma tuotanto verkossa	40
5.3	Vapaat kommentit	41
6	Pohdinta	43
	Lähteet	47

Liitteet

Liite 1 Haastattelulomake

1 Johdanto

1.1 Opinnäytetyön tausta

Opinnäytetyöni keskittyy musiikin laittomasta lataamisesta ja jakamisesta Internetissä, sekä sen vaikutuksista muusikoihin. Aihe on jatkuvasti ajankohtainen, mutta siitä on kuitenkin varsin vähän keskustelua julkisuudessa. Ammattikoulun opinnäytetyöni aiheena oli piratismi, mutta se oli kuitenkin enemmän yleiskatsaus aiheeseen. Tämän opinnäytetyön avulla tavoitteeni on perehtyä tähän, jopa satoja vuotta vanhaan ilmiöön. Tarkoitukseni on tämän opinnäytetyön kautta tutkia piratismia ilmiönä, ja kuinka lainsäädäntöä on jatkuvasti muutettu vastaamaan piratismiin aiheuttamiin taloudellisiin vahinkoihin. Ennen kaikkea on tärkeää löytää muusikoiden mielipide asiaan; kuinka ilmiö nähdään muusikon arkipäivässä, onko sillä taloudellisia vaikutuksia tallennemyyntiin ja vaikuttaako se artistin keikkamyyntiin.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Ylämyllyllä toimintaansa pitävä Pilfink Records. Yritys toimi alun perin nimellä JJ Voice Oy, joka perustettiin vuonna 1988. Toiminta oli aluksi radiomainosten tekemistä, mutta keskittyi nopeasti tallentamaan musiikkiesityksiä ja valmistamaan kaupallisia äänitteitä. Ensimmäinen oman äänilevyn tuottaminen alkoi vuonna 1996. Levymerkki PILFINK (records) sai alkunsa vuoden 2001 alkupuolella. Keväällä 2003 yhtiö remontoi Ylämyllylle tuotantotilat, ja vuonna 2005 yritys osti tilat omiksi. Samaan aikaan JJ Voicen yhtiömuoto vaihtui osakeyhtiöksi. Henkilökunta koostuu korkeatasoisen musiikillisen koulutuksen suorittaneista ammattilaisista, joilla on myös pitkä kokemus musiikkialalta. He kaikki ovat erilaisia muusikoita, joilla on oma tyylinsä ja genrensä, ja he keikkailevat myös säännöllisesti. (Pilfink Records 2012.)

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Tavoitteenani on selvittää opinnäytetyön avulla, kuinka Internetissä jatkuvasti tapahtuva piratismi koskettaa ammattilaismuusikoiden elämää. Tehtäväni on tarkastella myös piratismiin historiaa ja kehitystä 2000-luvulle, ja kuinka lainsäädä-

däntöä on muutettu ehkäisemään tätä ongelmaa. Vaikka piraattituotteiden maahantuonti on lailla kielletty ja fyysinen piratismi on vähentynyt, verrattuna 90-lukuun, Internetin välityksellä tapahtuva laittomien tiedostojen jakaminen tuottaa lainsäätäjille ja palvelintarjoajille jatkuvasti ongelmia.

Itselleni on myös tärkeää selvittää muusikoiden oma mielipide laittomaan musiikin levittämiseen. Jotkin muusikot näkevät asian niin, että vaikka levyjä ei myytäisikään johtuen piratismista, saattavat nämä johtaa parempaan keikkamyyntiin tai oheistuotemyyntiin, kuten paitojen myyntiin. Tätä väitettä ei kuitenkaan voi yleistää, sillä monella muusikolla on varmasti monenlaisia mielipiteitä, on mahdollista, ettei joku muusikko välttämättä näe piratismista mitään hyvää. Tätä haluan tutkia tarkemmin ja selvittää heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan.

1.3 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön alussa tarkastelen piratismia yleisenä ilmiönä, sen historiaa konkreettisista tallenteista aina 2000-luvun verkossa liikkuviin laittomiin tiedostoihin. Tämän lisäksi olen koonnut muutaman mielipiteen kahdelta merkittävältä henkilöltä, jotka ovat olleet tekemisissä piratismi-ilmiön kanssa. Kolmannessa kappaleessa kerron tekijänoikeuslaista yleisellä tasolla sekä keskittyen erityisesti muusikoita koskeviin lain kohtiin. Tarkastelen myös lainsäädännön kehittymistä, jota on useasti jouduttu muuttamaan, jotta konkreettista piratismia ja Internetin välityksellä tapahtuvaa piratismia on voitu, ja voidaan ehkäistä entistä paremmin. Kappaleen lopussa kerron tekijänoikeuslain rikkomisesta, korvausvelvollisuudesta ja kahdesta oikeustapauksesta. Neljäs luku kertoo opinnäytetyön tutkimuksellisen osuuden, eli mitä laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu tarkoittavat, ja kuinka olen sen toteuttanut. Viidennessä luvussa summaan yhteen opinnäytetyötäni ja tutkimuksissa esille tulleita asioita, jotta saan suuntaa antavan kuvan Internet-piratismiin vaikutuksesta muusikoihin. Viimeinen luku on omaa pohdintaa koko opinnäytetyöstä ja aihealueesta.

2 Piratismi ilmiönä

Tänä päivänä ihmisten on lähes mahdotonta olla törmäämättä piratismiin edes jossain vaiheessa elämäänsä. Monet saattavat muistaa, kuinka Venäjän ja Viron puolelta vielä 90-luvulla sai tuoda piraattitallenteita omaan käyttöönsä. Sama pätee myös muihin maihin, joissa konkreettinen piraattitallenne elää katu-kaupassa entiseen malliin. Näiden laittomien tallenteiden maahantuonti kiellettiin kuitenkin 2000-luvulla ja on nykyisin rangaistava teko. Konkreettisista tallenteista on kuitenkin jatkettu musiikkikappaleiden, elokuvien, pelien ja vastaavien, tekijänoikeudella suojattujen materiaalien jakamista, Internetin välityksellä. Tällä tavoin kuka tahansa voi ladata omalle tietokoneelleen haluamansa uuden levyn, ja vaikka polttamalla sen CD-levylle, saa konkreettisen tallenteen. Verkon välityksellä tapahtuva piratismi tuottaa useasti uutisotsikoita, oikeustapauksia ja haasteita lainsäätäjille sekä päänsäivää muun muassa musiikkiteollisuudelle. Piratismi siis elää ja voi edelleen hyvin, mutta onko se todella niin paha asia, kuin monet väittävät?

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry määrittelee piratismiin seuraavasti: ”Piratismi on usein ammattimaista, ilman oikeudenhaltijoiden lupaa tapahtuvaa tallenteiden valmistamista ja levittämistä yleisölle.” (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2012.)

Nykypäivän huomattavin ongelma piratismiin suhteen on luvaton tiedostojenjakointi Internetin välityksellä. Sekä fyysinen että tietoverkoissa tapahtuva piratismi ovat sidoksissa toisiinsa. Elokuvateattereissa kuvataan salaa elokuva, ja se laitetaan nopeasti Internetin välityksellä jakoon, minkä jälkeen se poltetaan DVD-levylle myyntitarkoituksessa. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2012.)

Piraattituotteet jaetaan useasti kolmeen erilaiseen ryhmään, jotka ovat tavallinen piraattituote, counterfeit ja bootleg. Tavallinen piraattituote on äänite, elokuva tai pelitallenne, johon suojattua materiaalia on kopioitu ilman lupaa. Tuotetta ei välttämättä ole olemassa alkuperäisenä, tai vastaavasti sen ulkoasu on muokattu erilaiseksi (kuva 1 ja 2.). Counterfeit on väärennös, jonka sisältö ja ulkoasu on kopioitu lähes identtiseksi alkuperäisen kanssa. Bootleg on tallenne,

joka on äänitetty konsertista, radiosta, televisiosta tai muusta esitystilanteesta ilman lupaa. (Musiikkituottajat ry 2012.)

Kuva 1. Piraattituote (Kuva: Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry).

Kuva 2. Piraattituote (Kuva: Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry).

Marshall (2005, 111) lisää näiden kolmen edellä mainitun piraattimuodon joukkoon kolme muuta tyyppiä. Nämä ovat kasettien ja cd-levyjen vaihtaminen ihmisten kesken, polttaminen cd:lle ja tiedostojen jakaminen verkossa. Aiemmin kasetteja ja nykyisin CD-levyjä vaihdeltiin muiden käyttäjien keskuudessa. Nämä kopiot muistuttavat bootleg-tallenteita, ja se on voittoa tavoittelematon tapa.

Tiedostojen polttaminen cd-levylle on myös voittoa tavoittelematon tapa, jossa henkilö polttaa saatavilla olevaa, laillista musiikkia CD-R-levylle. Tätä voidaan tehdä polttamalla kokonainen albumi levylle, jolloin se muistuttaa counterfeittallennetta tai polttamalla esimerkiksi parhaita hittejä sekalaisessa järjestyksessä, jolloin se muistuttaa piraattituotetta. Yksilöllistä musiikin polttamista ei kuitenkaan voi suoranaisesti verrata näihin kahteen, sillä se tapahtuu paljon pienemmässä mittakaavassa. Tiedostojen jakamisella verkossa tarkoitetaan Internetin välityksellä tapahtuvaa tiedostojen välittämistä muille käyttäjille. Toimintaa varten tarvitaan useimmiten erillinen ohjelma, jonka avulla käyttäjä voi ladata muilta saman ohjelman käyttäjiltä kokonaisia albumeja, jotka ovat julkaistu aitoina tai bootleg-tallenteena. (Marshall 2005, 111.)

2.1 Piratismi historiaa ja kehitystä

Suomessa yksityinen kopiointi oli alkujaan koskenut pääasiassa käsin tehtyä jäljittelyä, kuten runojen kopiointia. Ääni- ja videonauhureiden yleistyttyä oli helppoa nauhoittaa radion kautta lähetettyä musiikkia ja ennen pitkää myös televisio-ohjelmia pystyttiin taltioimaan omaan käyttöön. Toiminnan ajateltiin levittävän kulttuuria ja yksityisen henkilön kannalta varsin hyväksyttävänä asiana. Oli myös mahdollista, että toiminnasta aiheutuisi tekijöille haittaa, joten menestysten korvaamiseksi säädettiin kasettimaksu. Järjestöt jakoivat korvauksia jokaisesta myydystä ääninauhasta ja videokasetista eteenpäin tuotoksen tekijöille. (Apajalahti & Sotala 2010, 9–10.)

Internetin käytön yleistyessä 1990-luvulla ja 2000-luvulla, kopiointi ja jäljentäminen olivat kuluttajille paljon helpompaa. Lähes jokainen tietokone osaa nykyään toistaa CD- ja DVD-levyjä, joten pelaamisen lisäksi kuluttaja pystyy katselemaan elokuvia tai kuuntelemaan musiikkia suoraan tietokoneelta. Levyjen sisäl-

tö on myös mahdollista kopioida tietokoneelle talteen. Kopioinnin jälkeen alkuperäisellä levyllä ei kenties ole enää tarvetta. Silti tietokoneiden tuomat käyttömahdollisuudet eivät rajoitu tähän. Tietokoneilla voidaan ottaa kopioita, jotka ovat paljon parempi laatuasia kuin analogisella nauhurilla tallennetut kopiot. Tietokoneella tehdyt kopiot eivät kärsi kuvan laadun muuttumisesta, vaikka sitä jaetaan eteenpäin sadoille henkilöille. Tämän mahdollistaa myös alati kehittyvät tietoverkot, joiden avulla henkilöt pystyvät jakamaan omia kopioitaan ympäri maailmaa toisille käyttäjille. (Apajalahti & Sotala 2010, 10–11.)

Vuonna 2000 maailmalla havahduttiin edellä mainittuun tiedonsiirron helppouteen. Vuotta aiemmin Yhdysvalloissa perustettiin Napster-verkkopalvelu, joka haastettiin oikeuteen. Napster ylläpiti palvelintietokoneita, joiden ideana oli olla eräänlaiset sähköiset ilmoitustaulut. Kun tavalliset käyttäjät ottivat palvelintietokoneisiin yhteyden, he luovuttivat Napsterille listan muistissa olevasta musiikista ja vaihdossa käyttäjät saivat tiedot yksilöllisistä IP-osoitteista ja musiikkikokoelmista muilta käyttäjiltä, jotka ovat olleet yhteydessä Napsteriin. Nämä tiedot mahdollistivat yhteydenoton toisten käyttäjien koneisiin ja muistissa olevan musiikin kopioimisen omalle koneelle. Samalla tiedostojen kopioija jakoi omia tiedostojaan eteenpäin muille kiinnostuneille käyttäjille. Tällä tavoin huomattava osa koko maailman musiikkivalikoimasta oli jokaiselle saatavana ilmaiseksi. Napsterin toiminta loukkasi tekijänoikeuksia ja sitä vastaan alettiin nostaa monia oikeustapauksia. Tuomioistuimien määräsi Yhdysvalloissa Napsterin estämään tekijänoikeudella suojatun materiaalin laittoman levittämisen. Napster ei siihen kuitenkaan pystynyt, joten sen ainoana vaihtoehtona oli sulkea palvelunsa, joka tapahtui heinäkuussa vuonna 2001. (Apajalahti & Sotala 2010, 11–12.)

Napsterin lopettamista pidettiin säveltäjien, taitelijoiden ja äänitteiden tuottajien merkittävänä voittona. Heidän musiikkiaan oli levitetty verkossa ilman korvauksia ja vaikuttanut laillisen, digitaalisen myynnin kehitykseen haitallisesti. Myös Poko Records Oy:n perustaja ja toimitusjohtaja Kari Helenius näki asian voittona ääniteollisuudelle ja musiikinkuluttajille. Hänen mukaansa uusia äänitteitä voidaan tuottaa jatkossakin, mikäli tämänhetkinen lainsäädäntö varmistaa musiikintekijöille korvaukset tehdystä työstä. Napster oli toimiva liikeyritys, jonka tarkoituksena oli tuottaa voittoa omistajille. Keskeisenä asiana oli tietenkin mu-

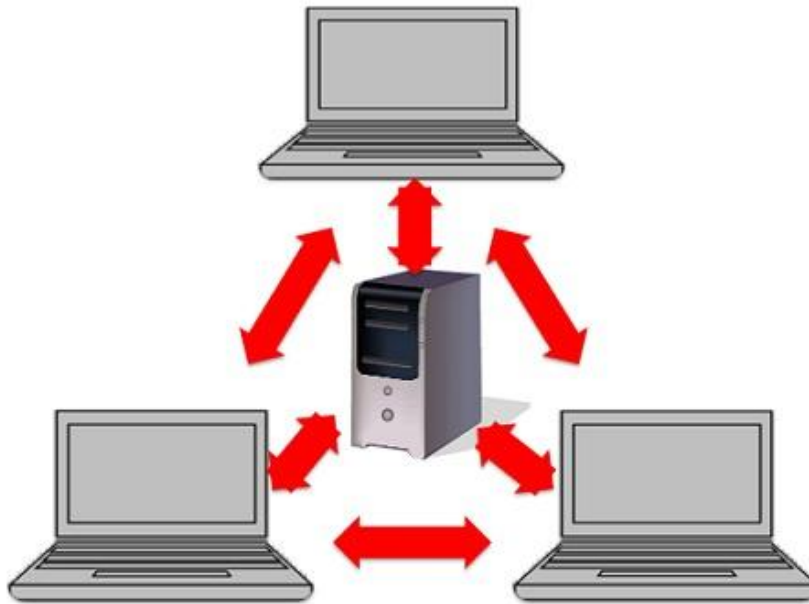
siikki, jonka käyttämisestä omassa liiketoiminnassaan Napster ei ole maksanut tekijöille, taiteilijoille ja tuottajille asianmukaista korvausta. (Tekijänoikeuden tiedostus- ja valvontakeskus 2001.)

Vaikka Napster oli aluksi kanava laittoman musiikin leviämiseen, on siitä kehittynyt alkuperäisen sivun sulkemisen jälkeen menestyvä, yksi maailman suurimmista, laillisen musiikin verkkokaupoista. Nykyisessä nettikaupassa on laaja määrä musiikkia, kuten iTunes-sivustolla ja Amazon.com:n tapaan musiikkia myydään ilman drm-suojauksia. Tämä tarkoittaa kappaleiden olevan suojaamattomia mp3-tiedostoja, joita voidaan toistaa käytännössä kaikenlaisissa soittimissa ja tietokoneissa. (Kotilainen 2008.)

2.2 Internet-piratismi

Internetin, tietotekniikan ja jatkuvasti erilaisten laitteiden tallennuskapasiteettia kasvatetaan muuttamalla sisältöjen kulutus- ja jakelutapoja. Tällainen kehityssuunta tarjoaa sisältöalalle ja kuluttajille uudenlaisia mahdollisuuksia hyödyntää teoksia. Mahdollisuuksia pystytään käyttämään myös siten, että tekijät ja tuottajat jäävät ilman asianmukaisia korvauksia. Vuonna 2008 ladattiin laittomasti vertaisverkoissa (p2p, lyhenne sanoista peer-to-peer, voidaan suomentaa ”käyttäjältä käyttäjälle”) yli 40 miljardia musiikkitiedostoa. Ulkomailla tehty uudet elokuvat löytyvät nykyisin laittomasti vertaisverkoista parin päivän sisällä ensi-illasta, joskus jopa ennen ensi-iltaa. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2012.)

Teoksia jaetaan yleisimmin juuri p2p-ohjelmien avulla, joiden kautta toimivat vertaisverkot ja tallennuspalvelut. Käyttäjä voi näihin ladata tiedostoja muiden saataville tai vastaavasti ladata omaan käyttöön toisten käyttäjien jaossa olevia tiedostoja. Käytännössä idea toimii siten, että käyttäjä pystyy lataamaan ohjelman kautta tiedostoja muilta tietokoneilta, mutta samalla jakaa omalta tietokoneeltaan muille tiedostoja (kuviot 1.). Arvion mukaan 63,7 % vertaisverkon kautta tapahtuvavasta tiedostojen jakamisesta on tekijänoikeudellisesti suojattua aineistoa. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2012.)

Kuvio 1. Torrenttien toimintamalli

Nykyisin tiedostojenjakamisessa ei hyödynnetä keskuspalvelinta. Esimerkkinä ruotsalainen Pirate Bay -vertaisverkkopalvelu on siirtynyt hiljalleen uudenlaiseen toimintatapaan. Palvelimilta pystyy näkemään pelkästään saatavilla olevat tiedostot, mutta ei henkilöitä, jotka näitä tiedostoja jakavat omalta koneeltaan. Vuonna 2009 syksyllä sivusto onnistuttiin sulkemaan pariaksi tunniksi, kun mediayhtiöt olivat uhkailleet sivuston palveluntarjoajan palveluntarjoajaa. Tästä syystä sivusto on hajautettu ympäri maailmaa. Pirate Bay salli käyttäjien ladata palvelun hakutietokannan, jonka ladanneet henkilöt pystyivät perustamaan uuden Pirate Bay -sivuston. Samat tiedostot ovat taas ladattavissa tässä uudessa sivustossa. (Apajalahti & Sotala 2010, 13–14.)

Internetin välityksellä toimiva piratismi pohjautuu useimmiten organisoituihin ja salassa toimiviin julkaisuryhmiin. Ryhmät pyrkivät saamaan itselleen eri artistien levyjä, elokuvia, pelejä ja tietokoneohjelmia tuotantoyhtiöiltä, levytehtaista tai elokuvateattereista. Tämän jälkeen aineisto julkaistaan usein ennen oikeudenhaltijan virallista julkaisupäivää salassa oleville sivustoille. Sieltä tiedostot siirtyvät yleisessä käytössä oleviin vertaisverkkoihin ja eteenpäin miljoonille käyttäjille. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2012.)

2.3 MP3-tiedostot

MP3 on lyhenne MPEG Audio Layer 3:sta. Pakatusta tiedostosta johtuen, musiikkitiedostot ovat kooltaan pienempiä, ilman suurta äänenlaadun menettämistä. MP3 on osa MPEG –tiedostoa, joka puolestaan tulee sanoista Motion Pictures Expert Group. Näistä muodostuu yhdessä ryhmä, joilla toistetaan sekä videokuvaa että ääntä. Huhtikuussa 1989 saksalainen Fraunhofer Institut sai patentin MP3:lle. Vuonna 1993 julkaistiin perusmallina MPEG-1 ja vuonna 1994 kehitettiin MPEG-2, joka myös julkaistiin vuotta myöhemmin. (Bellis 2012.)

Jokainen MP3-muodossa oleva biisi saa tietokoneella päätteensä .mp3, esimerkiksi Riki Sorsa – Joki.mp3. Koska MP3-tiedostot ovat kooltaan pienempiä, kuin CD-laatuiset äänitiedostot, on mahdollista siirtää niitä Internetin välityksellä helposti ja nopeasti. CD-laatuksena oleva kappale, jonka kesto on neljä minuuttia, on kooltaan 35 megatavua (Mt), kun taas MP3-muodossa sama tiedosto on kooltaan vain 3,2 Mt. MP3-tiedostojen soittamiseen vaaditaan tietokoneilla erillinen ohjelma, eräs tunnetuimmista on ilmaisohjelma WinAMP (kuva 3.). Jokainen tietokoneen omistava henkilö pystyy nykyisin valmistamaan omia MP3-tiedostoja. On olemassa erilaisia kopiointiohjelmia, jotka kopioivat CD-asemaan laitettua levyä ja muuttavat kappaleet koneelle MP3-muotoon tai siihen muotoon, kuin itse haluat. Näitä tiedostoja voidaan taas puolestaan polttaa esimerkiksi CD-R-levylle, jolloin siinä on samat kappaleet omassa haluamassaan järjestyksessä. (Musiikkituottajat ry 2000.)

Kuva 3. WinAMP-soitin

2.4 Tekijänoikeusbarometri ja levymyynnin historia Suomessa

Tutkimusten mukaan nettipiratismiin aiheuttavat tappiot ovat Suomessa 355 miljoonaa euroa vuodessa. Luovan työn tekijöiden ja yrittäjien (LYHTY) teettämän tekijänoikeusbarometrin mukaan 30 % laittomista tiedostoista ostettaisiin kauppoista, jos laitonta ja ilmaista tapaa saada musiikkia itselleen ei olisi. Suomen kotitalouksista 16 %:ssa ladataan laittomia ja luvatta jaettuja tiedostoja yhteensä 153,6 miljoonaa kappaletta vuodessa. Nuoriso on suurin ryhmä, jossa lataamista esiintyy eli 15–24 -vuotiaiden joukko ja 25–34 -vuotiaista 29 % on kertonut, että heidän taloudessa ladataan piraattitiedostoja. Yli 50-vuotiaiden henkilöiden keskuudessa lataamista ei esiinny laitonta lataamista lähes ollenkaan.

Raportissa laskettiin yhteismäärä, kun 16 % vastaajista on ilmoittanut lataavansa laittomia kappaleita ja keskimääräisesti kappaleita ladataan noin 32 kappaletta. Suomessa kotitalouksia on noin 2,5 miljoonaa ja arviolta 12,8 miljoonaa kappaletta ladataan yhteensä joka kuukausi. Laajemmassa mittakaavassa olevaa lataamista tapahtui noin 75 000 taloudessa eli 3 % vastaajista, joiden keskimääräiset lataukset olivat yli 20 tiedostoa kuukaudessa. (LYHTY Piratistitutkimus 2011.)

Tutkimuksessa osoitettiin, että suurin osa latasi musiikkia (82 %). Elokuvia puolestaan ladattiin 57 %, pelejä ja tietokoneohjelmia 28 %. Tutkimuksessa kysyttiin vastaajilta, olisivatko he ostaneet laillisesti lataamia kappaleita, jos laiton lataamista ei olisi saatavilla, ja kuinka paljon lataamistaan tiedostoista he olisivat ostaneet. 30 % luvattomasti ladatuista tiedostoista olisi sillä hetkellä voitu hankkia kaupasta tai nettikaupasta. 15–24 -vuotiaiden arvion mukaan, he ostavat 34 % lataamistaan tiedostoista. (LYHTY Piratistitutkimus 2011.)

Alla oleva taulukko (taulukko 1) on otettu Musiikkituottajat ry:n sivustolta. Taulukkoon on listattu musiikkituottajien jäsenyhtiöiden äänitteiden kappalemääräinen myynti vuodesta 1992 vuoteen 2011, ja siinä olevat yksiköt ovat miljoonia. Vuoden 2003 myyntiluvut löytyvät kyseisen sivuston kuukausittaisista myyntitilastoista. Oheisesta taulukosta voidaan huomata CD-levyjen myynnin kasvaneen 90-luvun alussa saavuttaen huippunsa 2000-luvun alkupuolella. Vuodesta 2007 levyjen ja muiden fyysisten äänitteiden myynti on kääntynyt laskuun, samalla monen cd-levyn tai muun fyysisen tallenteen boksit määritetään yhdeksi yksiköksi. Ei voida kuitenkaan pelkästään piratismia syyttää tästä myynnin laskusta, sillä yleensäkin digitaalinen musiikinmyynti on yleistynyt, joten sillä on varmasti oma vaikutuksensa. Taulukosta ei varsinaisesti käy ilmi vinyyleiden myynti viime vuosien ajalta, mutta se on viime aikoina alkanut herätä taas eloon. Moni artisti julkaisee vanhoja levyjään uudelleen painettuna vinyyleinä. Samoin uuden levyn tullessa myyntiin CD:nä, artisti tai yhtye julkaisee vinyylin.

Taulukko 1. Musiikkituottajien jäsenyhtiöiden äänitteiden kappalemääräinen myynti (Musiikkituottajat ry 2012)

Vuosi	Single	MC	Vinyyli/LP	DVD	CD	Yhteensä
1992	0,3	2,7	1,1		2,9	7,2
1993	0,2	2,7	0,3		3,2	6,4
1994	0,2	2,4	0		3,7	6,4
1995	0,2	2	0		4,5	6,7
1996	0,2	1,9	0		5,6	7,8
1997	0,3	1,5	0		7	8,8
1998	0,4	1,1	0		7,9	9,4
1999	0,4	0,6	0		7,9	8,9
2000	0,5	0,4	0		8,6	9,6
2001	0,5	0,2	0		8,7	9,5
2002	0,5	0	0		8,2	8,8
2003	0,5	0	0		8,7	9,3
2004	0,4	0	0	0,3	7,7	8,5
2005	0,3	0	0	0,5	7,5	8,3
2006	0,2	0	0	0,5	8	8,7
2007	Muutos	Packages	instead	of units	Muutos	boxit kpl sijaan
2007	0,1	0	0	0,4	6,1	6,7
2008	0,1	0	0	0,3	5,8	6,3
2009	0	0	0	0,3	4,9	5,3
2010	0	0	0	0,3	5	5,4
2011	0	0	0	0,1	4,8	4,9

2.5 Piratismin puolesta ja piratismia vastaan

Kuten monella muullakin asialla myös piratismilla on puolustajansa ja vastustajansa. Aiheesta kehkeytyy jatkuvasti keskustelua pääasiassa siitä, onko se tosiaan huono asia vai mahdollisesti eräänlainen tapahtumaketju, jonka avulla tuntemattomampi oikeudenhaltija saa teoksiaan leviämään kuluttajien keskuudessa. Tutkimuksissa on todettu, että suurin osa ihmisistä tietää sen olevan laitonta, mutta silti toimintaa jatketaan normaaliin malliin.

Piraattipuolueen puheenjohtajan Pasi Palmulehdon mukaan piratismilla on monia hyviä puolia ja olemattomasti huonoja puolia. Hän sanoo piratismin laajentavan Suomen kulttuurillista perintöä, antamalla tilaisuuden tutustua uudempiin ja toistaiseksi tuntemattomiin artisteihin. Maksu levytyksistä menee siis niille, jotka sitä eniten tarvitsevat. Kun Palmulehdolta kysyttiin syitä piratismin sallimi-

seen, hän vastaa vain: ”Miksipäs ei”. Hän ei myöskään usko lataamisen vähen-
tyvän kielloista tai rangaistuksista, kuten nettiyhteyden katkaisemisesta, huoli-
matta. Tiedossa on tapauksia, joissa lataamisesta tuomitut jatkavat toimintaa
entiseen malliin, sillä heistä nykyinen laki ei ole toimiva. Palmulehdon mukaan
oikea keino on säätää nettilataaminen lailliseksi. (Hihnala 2009.)

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskuksen toiminnanjohtaja Antti Kotilai-
nen luonnehtii piratismia puolestaan suureksi ongelmaksi. Lataamiseen houkut-
taa sen helppous, ilmaisuus ja pieni todennäköisyys jäädä siitä kiinni. Yhdistyk-
sellä on kuitenkin keinonsa tällaisissa tilanteissa. Mikäli se huomaa verkossa
jaettavan yhtä elokuvaa 10 000 kertaa, sillä on mahdollisuus tarkkailla vertais-
verkon tapahtumia. Yhdistys ei kuitenkaan voi omilla keinoilla selvittää jakajan
henkilöllisyyttä. Kotilaisen mukaan, yhdistys kerää todistusaineistoa poliisille
tutkittavaksi, joka puolestaan selvittää teleoperaattorilta Internet-liittymän omis-
tajan sillä hetkellä, kun todistusaineisto on hankittu. Tällä tavoin yhdistys tekee
poliisille tutkintapyyntöjä ja tapauksia käsitellään usein tuomioistuimissa. (Anttila
2009.)

TTVK on voinut vuodesta 2006 alkaen luovuttaa todistusaineistonsa suoraan
käräjäoikeudelle. Käräjäoikeus pystyy velvoittamaan teleoperaattoria luovutta-
maan tiedot henkilöstä, jolle Internet-liittymä kuului sillä hetkellä, kun hän jakoi
tiedostoja. TTVK ei kuitenkaan halua joka ainoaa tapausta käsitellä tuomiois-
tuimessa, vaan he pyrkivät ensimmäisenä sopimaan asian liittymän haltijan
kesken. Jokaisessa tapauksessa he kuitenkin vaativat korvauksia. Piratismin
suhteen Kotilainen toteaa, ettei piratismia pystytä rajoittamaan kokonaan. Hän
toivoo kuitenkin, että se saadaan pienempään mittakaavaan, jotta laillisilla kei-
noilla on mahdollista toimia. (Anttila 2009.)

Jos tarkastellaan ainoastaan yllämainittuja, kahden henkilön antamia komment-
teja puolesta ja vastaan, kummallakin on hyviä mielipiteitä asiaan. Ensinnäkin
Pasi Palmulehdon mielipide siitä, että piratismi rikastuttaa suomalaista kulttuuri-
perintöä, pitää omasta mielestäni paikkansa. Tiedän monia henkilöitä, jotka ei-
vät ostaisi 20 euron cd-levyä tuntemattoman artistin musiikista. On helpompaa
ja ilmaista tutustua tuntemattomampaan artistiin juuri piratismin kautta. Jos mu-

siikki herättää kiinnostusta, levyjä useimmiten ostetaan myöhemmin. Itselläni ajatuksena on tukea artisteja, joita kuuntelen, kannustamaan tekemään lisää mahtavaa musiikkia, artistit kun eivät tuloja saa piratismitoiminnalla. Toisaalta on mahdollista, että keikkamyynti lisääntyy ja oheistuotemyynti kasvaa. Tosi asia on, että laitton nettilataaminen houkuttaa, koska se on ilmaista, helppoa ja riski kiinnijäämiseen on pieni. Itse en kuitenkaan puhuisi sentään piratismin laillistamisesta, sillä kenelle siinä tapauksessa voisi enää tulla omantunnon tuskia siitä, että hyödyntää ilmaiseksi artistin tuotantoa maksamatta siitä asiaan kuuluvaa korvausta?

Antti Kotilaisen kommentit puolestaan herättävät itsessäni paljon enemmän vastustusta. En voi mitenkään hyväksyä sitä, että ihmisiä aletaan verkon kautta väijyä ja isketään silloin, kun tilaisuus koittaa. Luulen kuitenkin, että todistusaineistoa pitää olla suhteellisen reilusti, jotta yhdistys ryhtyy toimenpiteisiin. Tietyllä tapaa tällainen pelottelu on toisaalta hyväksi. Ehkä se aiheuttaa lataajissa tietynlaista kiinnijäämisen mahdollisuuden pelkoa, joka puolestaan saattaa vähentää lataamista. Liika on kuitenkin aina liikaa. Kannatan myös ajatusta siitä, että yhdistys selvittää mieluummin asian liittymän haltijan kesken, eikä mene-mällä suoraan käräjäoikeuteen käsittelemään tapausta.

3 Tekijänoikeuslaki yleisesti

Tekijänoikeudella suojataan ja edistetään henkistä luomistyötä sen eri muodoissa. Tunnustamalla tekijöiden oikeuden määrätä teostensa hyväksikäytöstä, yhteiskunta kannustaa luovaa toimintaa edistäen samalla myös henkisten tuotteiden tuotantoa, levitystä, investointeja ja kauppaa. Kulttuurihyödykkeiden tuotannon ja saatavuuden edellytysten turvaaminen luo pohjaa kansalliselle kulttuurille ja yhteiskunnan kehitykselle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.)

Sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen, olkoonpa se kaunokirjallinen tai selittävä kirjallinen tai suullinen esitys, sävellys- tai näyttämöteos, elokuvateos, valokuvateos tai muu kuvataiteen teos, rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuote taikka ilmetköönpä se muulla tavalla. (Tekijänoikeuslaki 1 §).

Tekijänoikeus voi syntyä ainoastaan luonnolliselle henkilölle. Jos alkuperäinen tekijä luovuttaa teoksensa oikeudet yhteisölle tai yritykselle, voivat nämä saada sen jälkeen tekijänoikeussuojaa. Kun teos tehdään, sille syntyy tekijänoikeus, jolle lain nojalla alkaa suojaa teoksen luomisesta alkaen. Tähän ei vaadita erityisiä muodollisuuksia, kuten rekisteröimistä tai ©-merkin käyttämistä. Kuitenkin on suositeltavaa merkitä tekijän nimi ja julkaisuvuosi teokseen. Teoksen ohessa oleva nimi, on lain määrittämä tekijä, ellei asiaa esitetä toisin. Teos määritellään itsenäiseksi ja omaperäiseksi, joka on tekijän henkisen luomistyön tulos. Tekijänoikeuslaissa on lueteltu asiat, joita pidetään teoksina. Teokseksi luokitellaan monia asioita; sävellyksistä, valokuviin, karttoihin, elokuvaan ja rakennuksiin. (Gramex 2012.)

Tekijänoikeudella suojataan kotimaisten ja ulkomaalaisten tekijöiden teoksia. Tekijänoikeuslaki (TOL) suojaa ilmaisumuotoa, jolla tekijä ilmaisee ajatuksensa, näin ollen tekijänoikeussuoja on ulkomuodon suojaa. Kaikkien vapaasti käytettävissä ovat idea, aihe teokselle, juoni tai tietosisältö, joten nämä eivät saa oikeussuojaa. Poikkeuksena voivat olla tv-formaattiin sisältyviä teoksia kuten musiikki, käsikirjoitus ja lavasteet, jotka saavat tekijänoikeussuojan. Fyysinen omistusoikeus on eri asia kuin tekijänoikeus. Tietyn teoksen omistaminen ei anna

sen omistajalle tekijänoikeutta ja oikeuksien siirtymisestä tulee sopia erikseen. (Gramex 2012.)

Teosten ohella lainsäädäntö antaa myös muille aineistoille suojaa. Näitä kutsutaan lähioikeuksien suojakohteiksi, jotka laki lajittelee tällä hetkellä seitsemään kategoriaan. Esimerkiksi laki suojaa valokuvia kahdella tavalla. Valokuva, joka on omaperäinen ja itsenäinen, määritellään valokuvateokseksi, jolla on sama suoja-aika kuin muilla teoksilla, kuten musiikilla. Suoja-aika on tekijän elinikä ja 70 vuotta eteenpäin vuodesta, jolloin hän kuolee. Tavallisemmilla eli teknisillä valokuvilla on vain 50 vuoden suoja-aika. Teosvalokuvien ja normaalien valokuvien suoja on yhtenäinen. (Gramex 2012.)

3.1 Tekijänoikeuslain kehittyminen Suomessa

Vuonna 1829 Suomessa säädettiin ensimmäisen kerran tekijänoikeutta koskeva painoasetus eli asetus, joka koski sensuuria ja kirjakauppaa. Tämä mahdollisti kirjan tekijän ja kääntäjän yksinomaisen oikeuden teoksen julkaisemiseen ja myymiseen. Tämä yksinoikeus siirtyi perillisille, ja yksinoikeus teokseen oli heillä voimassa 25 vuotta tekijän kuoleman jälkeen. Suoja-aika vahvistettiin vuoden 1865 painoasetuksessa 50 vuodeksi, joten tekijän leski ja lapset pystyivät käyttämään yksinoikeutta hyväksi niin pitkään, kuin itse elivät. (Haarmann 2005, 7.)

Yksityiskohtaisempi sääntely tekijänoikeudesta tapahtui vuonna 1880, jossa asetettiin kirjailijan ja taiteilijan oikeus oman työnsä tuotteisiin (KirjTaitA). Nimestä päätellen voisi kuvitella, että kyseisen asetuksen laatijat tahtoivat etäännyttää ”henkisestä omistusoikeudesta”. Nimen muutoksella kuitenkin korostettiin tekijänoikeuden poikkeusta monessa suhteessa verrattaessa esineiden omistusoikeutta. Tämä asetus käsitti kaikki kirjalliset tuotteet, suulliset esitykset, sävellysteokset, käännökset ja taideteokset. Samaan joukkoon kuului myös tietynlaiset piirustukset ja kuvaukset, joita ei tarkoituksellisesti luokiteltu taideteoksiksi. Teoksen suoja-aika oli tällöin tekijän elinikä ja 50 vuotta kuoleman jälkeen. (Haarmann 2005, 7.)

Vuonna 1897 annettiin KirjTaitA:sta muuttamista siten, että se laajentaisi taiteilijoiden oikeuksia. Vuonna 1905 lainvalmistelulautakunta esitti ehdotuksen, jossa haluttiin rakennustaiteellisten, sävellysteosten ja taidetöiden oikeussuojan lisäämistä. Tämä ehdotus ei johtanut lainsäädäntötoimiin. Samalla tavalla kävi valmistelukunnan ehdotuksille vuonna 1920, jolloin ehdotettiin lakia tekijänoikeudesta kirjallisiin ja sävelmäteoksiin, samoin lakia tekijänoikeudesta kuvataiteiden teoksiin ja valokuviiin. Vasta vuonna 1927 saatiin laki tekijänoikeudesta, koskien henkisiä tuotteita. Tämä lakiuudistus kasvatti erityisesti säveltäjien oikeussuojaa. (Haarmann 2005, 8.)

Tämän päivän tekijänoikeuslaki Suomessa on vuodelta 1961. Alussa nimenä oli laki tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin, samoin laki oikeudesta valokuvaan saman vuoden aikana. Pohjoismaat tekivät nämä lait yhteistyönä aikoinaan. Kun lakeja säädeltiin, ne olivat pieniä eroavaisuuksia huomioimatta yhtenäisiä Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Lakiin lisättiin lähi- eli naapurioikeudet, jolla tarkoitetaan esittävien taitelijoiden ja äänitteiden valmistajien oikeuksia sekä radio- ja televisiolähetysten suojaa. 1970-luvulta eteenpäin tekijänoikeuslakia on muuteltu useampaan kertaan, johtuen teknologian kehitymisestä. Aikanaan yksinkertainen tekijänoikeuslaki on nykyisin paljon monimutkaisempi ja vaikeasti ymmärrettävä laki. Vuodesta 1961 lähtien oleva yhtenäinen lainsäädäntö Pohjoismaiden välillä on hajonnut monelta osa-alueelta. (Haarmann 2005, 8–9.)

Vuonna 1971 Genevessä tehtiin yleissopimus, jolla suojataan äänitteiden valmistajia. Tähän sopimukseen Suomi liittyi vuonna 1973. Vuoteen 2005 mennessä sopimukseen liittyneitä valtioita oli jo 74. Tällä äänitesopimuksella vastustetaan piratismia, ammattimaista ja suuressa mittakaavassa tapahtuvaa äänitteiden, kuvataallenteiden, kirjojen ja muiden teosten kopiointia. Valmistaja saa suojan jäljennösten tekemiseltä, maahantuonnilta ja yleisön saataville saattamisesta, johon valmistajalta ei ole myöntänyt suostumusta. (Haarmann, 2005, 32.)

Tekijänoikeuslain huomattava uudistus tapahtui vuonna 2005, jota kutsuttiin Lex Karpelaksi, muutosta esittäneen ministerin mukaan. Lain muutos koski digitaali-tekniikan ongelmien sääntelyä. Kansainväliset velvoitteet toimivat muutoksen

perustana, joita ovat niin sanottu WIPO:n (World Intellectual Property Organization, suomeksi Maailman henkisen omaisuuden järjestö) digitaalisopimukset ja EU:n tietoyhteiskuntadirektiivi. Tekijänoikeutta koskevat lainsäädäntöpaineet ovat olleet vahvoja ja ovat sitä myös edelleen. Kuluttajien aseman huomioon ottamista on vaadittu enemmän kuin aiemmin. Tekijänoikeuslaki säädettiin suojaksi tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille suhteutettuna yleisöön eli kuluttajiin. (Oesch 2009, 3.)

Lex Karpelan yhteydessä on säädetty kielto teknisen suojauksen kiertämisestä, samoin kuin hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisen toteuttamisessa voidaan huomata kuluttajan saama etu. Kuluttaja voi myös loukata tekijänoikeutta, mutta yksittäisen laittoman teoskappaleen maahantuonnista kuluttaja tuskin joutuu rangaistusvastuuseen. Yleinen lainkuuliaisuus ja järjestelmän uskottavuus ja toimivuus puoltavat kuluttajan aseman ja intressin huomioon ottamista tekijänoikeuslainsäädännössä myös jatkossa. Vaikka Lex Karpela on saanut kritiikkiä osakseen, se on todettu tarpeelliseksi ja toimivaksi lainsäädäntöratkaisuksi. (Oesch 2009, 3.)

Vuonna 2001 Tietoyhteiskuntadirektiivin astuttua voimaan haluttiin täsmentää tekijänoikeuslain säädöksiä ja vakiintuneita periaatteita verkkoympäristössä, ja kuinka nämä toteutuvat siellä. Yksittäisen kuluttajan kannalta tapahtui viisi muutosta. Ensimmäisenä on kielto piraattitallenteiden maahantuonnista myös omaan käyttöön. Samoin aiemmin kiellettyä ollut tiedostojen jakaminen Internetissä oli kiellettyä, ja nyt myös niiden lataaminen omalle tietokoneelle ja omaan käyttöön oli kiellettyä. Aineistoa saa vain kopioida, jos se on laillisesti saatettu yleisön saataviin. Laittomien tiedostojen jakaminen verkossa voi olla aiemman tekijänoikeusrikkomuksen sijaan tekijänoikeusrikos. Vaikka toiminnalla ei ansaita rahaa, voidaan se katsoa rikokseksi, jos siitä aiheutuu oikeudenhaltijoille huomattavaa haittaa. Yksityinen kopiointi on edelleen sallittua, edellyttäen että sen lähde on laillinen. CD- tai DVD-levyissä olevaa kopiosuojausta ei saa purkaa tehdäkseen kopion itselleen. Suojauksen voi purkaa vain, jos se estää CD-levyn kuuntelua tai DVD:n katselua. (LYHTY 2012.)

Vuoden 2006 alkupuolella tuli voimaan uudistettu tekijänoikeuslaki, jossa piraattituotteiden maahantuonti omaan käyttöön kielletään. Tallenteita maahantuonut henkilö voidaan tuomita sakkorangaistukseen ja laittomat piraattituotteet, kuten cd-levyt, voidaan tarpeen vaatiessa hävittää. Piraattituotteiden maahantuonti elinkeinotarkoituksessa on rikollista toimintaa, eli on laitonta myydä tuoteväärrennöksiä esimerkiksi Internetin välityksellä, muille henkilöille. (Tullihallitus 2011.)

3.2 Lähioikeudet

Tekijöiden yksinoikeuksien ohella ovat lähioikeudet. Lähioikeuksia saavat muun muassa muusikot ja näyttelijät. Lähioikeuksien avulla annetaan suojaa taloudellisille investoinneille. Tiettyyn tuotteeseen, kuten CD-levyyn sisältyy useita oikeuksia. Näitä ovat itse musiikin tekijöiden oikeudet, esittävien taiteilijoiden oikeudet ja tuottantoyhtiön tuottajaoikeus. Lähioikeudet muistuttavat tietyllä tapaa tekijänoikeuksia suojan suhteen, sillä lähioikeus suojaa teoksen esitystä, ääntä tai kuvan tallennusta, valokuvaa, radio- ja tv-lähetyksiä, tietokantoja ja luetteloita. Lähioikeussuojan saavat esittävät taiteilijat, äänitallenteen tuottajat, kuvatallenteen tuottajat, radio- ja televisioyritykset, luettelon ja tietokannan valmistajat ja valokuvaajat. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2012.)

Jokainen esittävä taiteilija saa suojan, joka esittää tekijänoikeuslaissa määritetyn teoksen. Kansanperinteen mukainen esitys saa myös suojan. Esityksen omaperäisyys ei ole edellytyksenä suojan saamiselle. Tuottajien saama suoja muodostuu tallenteiden tuottamisen perusteella. Tuottajia ovat he, joiden vastuulla ja tehtävänä on tuottaa tallenne. Näitä tahoja ovat muun muassa levy-yhtiöt ja ohjelmatuottantoyhtiöt. Taiteilijoita ja tuottajia koskeva lähioikeussuoja käsittää kappaleen valmistuksen, teoskappaleen levittämisen ja välittämisen yleisölle. Esittävällä taiteilijalla on moraaliset oikeudet omaan esitykseensä. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2012.)

Moraaliset oikeudet jaetaan kahteen osastoon, isyysoikeuteen ja respekti- eli kunnioittamisoikeuteen. Isyysoikeudella tarkoitetaan velvoitetta tekijän nimen

ilmoittamiseen käytön ohessa. Nimen ilmoittaminen tulee tehdä hyvän tavan mukaisesti, kun valmistetaan teoksesta yksittäinen kappale tai teos saatetaan yleisölle saataville esittämällä sitä julkisesti. Vaikka nimen ilmoittamisen kohtaa ja tapaa varten ei ole määritelty erityisiä sääntöjä, tulee se liittää yhteyteen, johon se sillä hetkellä on luontevinta. Respektioikeudella tarkoitetaan sitä, ettei henkilö loukkaavalla tavalla saa muuttaa teoksen kirjallista osuutta, taiteellista arvoa tai sen omalaatuisuutta. (Kopiraitti 2012.)

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka kansanperinteen esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa:

- tallentaa laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa,
- saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä (TOL 45 § 1).

Yllämainitun 1 momentin mukaista esitystä, joka tallennettu laitteelle (äänilevy tai muu laite, jolle on tallennettu ääntä), ei voi ilman esittävän taiteilijan suostumusta, kunnes on kulunut 50 vuotta esitysvuodesta:

- siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toistaa,
- esittää julkisesti tapahtumassa yleisölle,
- välittää se yleisölle johtimitse tai johtimitta, johon kuuluu tallennetun esityksen välittäminen yleisölle siten, että yleisön henkilöt pystyvät saamaan sen valitsemastaan paikasta ja aikana,
- levittää yleisön keskuuteen (TOL 45 § 2).

Mikäli esitys on tallennettu 46 a §:n mukaiselle filmille tai muulle laitteelle, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa, on voimassa samat ehdot kuin yllämainitussa 2 momentissa, lukuun ottamatta julkisessa tapahtumassa esittäminen yleisölle. (TOL 45 § 3.)

Mikäli esityksestä oleva tallenne julkaistaan tai julkistetaan, ennen kuin on kulunut 50 vuotta esitysvuodesta, 2 ja 3 momentin mukainen suoja on voimassa siihen saakka, kun 50 vuotta on kulunut vuodesta, jolloin tallennettu esitys ensimmäistä kertaa julkaistiin tai julkistettiin. (TOL 45 § 4).

Lähioikeussuoja ei anna suojaa jäljittelyltä, joten se on rajoitetumpaa kuin tekijänoikeussuoja. Vaikka teoksen tekijä pystyy kieltämään oman teoksensa jäljittelyn, esittävän taitelijan esitystä saa imitoida vapaasti. Suoja-aika on 50 vuotta, ja se alkaa ensimmäisestä esittämis- tai tallennusvuodesta, joten suoja-aika on samoin lyhyempi. Mikäli tallenne suoja-ajan kuluessa julkaistaan, julkaisuvuoden päättymisestä alkaa uusi 50 vuoden suoja-aika. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2012.)

3.3 Taloudelliset oikeudet

Taloudellisia oikeuksia koskeva perussäännös antaa tekijälle yksinomaisen oikeuden määrätä oman teoksensa kappaleiden valmistamisesta ja teoksen saatamisesta yleisön saataviin, joko muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa tai toista tekotapaa käyttäen. Jos teosta tallennetaan ja kopioidaan jollakin teknisellä menetelmällä tai se siirretään laitteeseen, jossa sitä voidaan toistaa, on tämä määritelmän mukaan kappaleen valmistamista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.) Jos toinen henkilö haluaa saattaa alkuperäisen teoksen käännöksenä tai muunnelmana, on alkuperäisellä oikeudenhaltijalla määräämisvalta omaan teokseensa. (Haarmann 2005, 112.)

Teoksen saattamista yleisölle saataviin on sitä, kun

- se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;
- se esitetään julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;
- sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen; taikka
- sitä näytetään julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä. (TOL 2 §).

3.4. Tekijänoikeusrikkomus

Henkilön katsotaan rikkovan tekijänoikeuslakia, jos hän tahallisesti tai törkeän huolimattomuuden vuoksi valmistaa teoksesta kappaleen tai saattaa teoksen yleisön saataville lain säännösten vastaisesti tai vastaavasti rikkoo 3 §:n säännöksiä moraalisisista oikeuksista. (TOL56a § 1.)

Jos henkilö maahantuo teoksen kappaleita, jotka kuljetetaan eteenpäin kolmannen maahan, joiden hän tietää tai on perusteltu syy epäillä teoksen tulleen valmistetuksi ulkomailla olosuhteissa, joiden valmistaminen Suomen lainsäädännössä olisi rangaistavaa tämän lain mukaan, on henkilö tuomittava. Jos teko ei ole rangaistava rikoslain 49 luvun 1 §:ssä määriteltynä tekijänoikeusrikoksena, henkilö voidaan tuomita tekijänoikeusrikkomuksesta sakkorangaistukseen. Rikkomuksena ei kuitenkaan pidetä muutaman yksittäisen kappaleen valmistamista yksityistä kotikäyttöä varten, mikäli teos on julkaistu tai jonka kappaleita tekijä tai tietokannan valmistaja on suostumuksella myynyt tai pysyvästi luovuttanut. (TOL 56a § 3.)

Teknisen toimenpiteen kiertämisen kieltoa käsitellään tekijänoikeuslain 50 a §:ssä. Lain mukaan on kiellettyä kiertää teoksessa olevaa tehokasta, teknistä suojausta, johon kyseisen teoksen tekijä tai muu tekijän luvalla, on asettanut suojan teosta yleisön saataville saattaessaan. Tehokas tekninen toimenpide on tekniikka, laite tai osa, joka tavallisessa käytössä estää tai rajoittaa teosta, jotta voidaan suojata tekijää tai oikeuksia kohtaan tapahtuvia tekoja, joita tehdään ilman oikeudenhaltijan lupaa. Suojauksen saa kiertää, mikäli henkilö on hankkinut teoksen laillisesti tai saanut sen haltuunsa, ja tekninen toimenpide estää teoksen kuulemisen ja näkemisen. Jos tästä syystä suojaus joudutaan kiertämään, siitä ei saa valmistaa kopioita. (TOL 50a §.)

Teknisten toimenpiteiden loukkausrikkomuksesta on määritetty TOL 56 e §:ssä. Henkilö, joka tahallisesti tai törkeän huolimattomuuden johdosta rikkoo 50 a §:ssä säädettyä teknisen toimenpiteen kiertämisen kieltoa, tai 50 b §:ssä säädettyä teknisen toimenpiteen kiertämiskeinojen valmistamisen tai levittämisen kieltoa, tulee hänet tuomita teknisen toimenpiteen loukkausrikkomuksesta sakkoon. Sakkotuomio annetaan siinä tapauksessa, mikäli teko ei ole rangaistava rikoslain 49 luvun 3 §:ssä tarkoitettuna teknisen suojauksen kiertämisenä tai

luvun 4 §:ssä tarkoitettuna teknisen suojauksen kiertämisenkeinorikoksena. (TOL 56e §.)

Tekijänoikeuslain 57 §:n mukaan henkilö, joka vastoin määräyksiä käyttää teosta, tuo sen maahan tai Suomeen, jotta se voitaisiin kuljettaa toiseen mahaan, on kyseinen henkilön suoritettava tekijälle kohtuullinen hyvitys. Vaikka henkilö valmistaisi kappaleita yksityistä käyttöä varten, on hän tietyssä tilanteessa hyvitysvelvollinen. Hyvitysvelvollisuus on olemassa silloin, jos kappaleen valmistaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää kopioitavan aineiston saatettaessa yleisön saataville, sen ollessa laitonta. Henkilön on maksettava korvaus myös muusta menetyksestä, kärsimyksestä ja muista haitoista siinä tapauksessa, jos hän on käyttänyt teosta tahallisesti tai tuottamuksellisesti. (TOL 57 §.)

3.4.1 Tapaus 1: Tekijänoikeusrikkomus

Henkilö A oli lähettänyt Finreactor-tiedostojenjakoverkkoon pelitiedostoja torrent-muodossa. Tällä tavoin muut sivuston käyttäjät pystyivät lataamaan kyseisiä, tekijänoikeuden suojaamia pelitiedostoja verkosta, muttei kuitenkaan A:n tietokoneelta. Henkilö A:n katsottiin syyllistyneen tekijänoikeusrikkomukseen saattaessaan pelitiedostoja yleisön saataville, joita oli ladattu 225 kertaa. Käräjäoikeuden mukaan A oli kertonut hankkineensa pelitiedostojen kuvaustiedostoja toisesta tiedostojenjakopalvelusta, jonka jälkeen hän oli siirtänyt ne Finreactoriin. Vaikka käräjäoikeus katsoi, ettei A pitänyt pelitiedostoja omalla koneellaan hallussa, hänen tarkoituksena oli saattaa nämä pelitiedostot Finreactorin muille käyttäjille. A oli saattanut hallussa olevia teoksia saataville Finreactoripalveluun, jotta muut käyttäjät pystyivät lataamaan niitä omille koneilleen ja näin ollen menetellyt tahallisesti. Henkilö A tuomittiin tekijänoikeusrikkomuksesta 30 päiväsakon rangaistukseen. (KKO:2010:48.)

3.4.2 Tapaus 2: Pirate Bay Ruotsissa

Vuonna 2009 nostettiin oikeustapaus Pirate Bay -sivustoa vastaan Ruotsissa ja syytteet asetettiin neljälle sivuston toimintaan vaikuttaneelle henkilölle. Näistä

henkilöistä kolme ovat tunnettuja aktivisteja, Fredrik Neij, Gottfrid Svartholm ja Peter Sunde. Neljäs syytteessä oleva on liikemies Carl Lundström. Hän omisti aikanaan Rix Port 80 -nimisen yrityksen, joka toimitti Pirate Bay:lle nettikapasiteettia. Henkilöitä syytettiin avunannosta tekijänoikeusrikoksiin. Syyttäjänä toiminut Roswall valitsi ajettavaksi tapahtumat, joissa levitettiin luvattomasti kaksikymmentä musiikkiteosta, yhdeksän elokuvaa ja neljä tietokonepeliä. Korvaukseksi tästä toiminnasta, syyttäjä vaati heitä maksamaan 1,2 miljoonaa kruunua valtiolle, samoin tietokoneet tulisi tuomita valtiolle. Todistusaineistona oli tarkoitus käyttää syytettyjen välistä sähköpostiviestintää. Aiemmin Pirate Bay on todennut, että heidän mielestään oikeudenkäynti on poliittista vainoa. (Piraattiliitto 2008.)

Oikeudenkäynnin viimeisenä päivänä Fredrik Neijn asianajaja totesi Pirate Bayn taustalla olevan tekniikan olevan täysin laillista eikä Fredrikin tarkoituksena ole ollut rikkoa tekijänoikeutta. Hänen kiinnostuksensa on ollut BitTorrent-tekniikka. Asianajajan mukaan sivusto on kaikille avoinna ja käyttäjät ovat itse päättäneet, minkälaista sisältöä Pirate Bay seuraa. Mainonnasta saadut tulot ovat menneet sivuston ylläpitokustannuksiin. Gottfrid Svartholmin asianajaja ei ollut nähnyt todistusaineistoa siitä, että Pirate Bay:n sisältö yleisesti koostuisi tekijänoikeutta loukkaavasta materiaalista. Hänen mielestä syyttäjä oli laiska kerätäkseen tarvittavaa todistusaineistoa, eikä pyrkinyt olemaan suorassa yhteydessä tiedostoja jakaneisiin henkilöihin. Syyttäjä väitti mainostulojen olleen 860 000 euroa, mutta totuus on lähellä 60 000 euroa. Peter Sunden asianajaja puolestaan sanoi, ettei syyttäjä ole onnistunut todistamaan yhteyttä sivustolta ladattujen tiedostojen ja siitä johtuneen myynninmenetyksen välillä. Asianajajan mukaan Sunde on toiminut ainoastaan sivuston puhemiehenä, eikä sivuston jäsenten tunteminen tee hänestä rikollista. Sunde on ainoastaan antanut sivuston toimintaan liittyviä neuvoja eikä ole itse saanut toiminnasta rahallista korvausta. Liikemies Carl Lundströmin asianajajan mukaan Carl oli heikosti mukana sivuston toiminnassa. Hän myös lopetti yhteistyön saman tien, kun asianajaja varoitti häntä joidenkin sivuston toiminnoista olevan laittomia. (Kurri 2012.)

Tukholman käräjäoikeus kuitenkin tuomitsi neljä syytettyä ollutta miestä vuodeksi vankeuteen ja maksamaan vahingonkorvauksia tekijänoikeusteollisuudel-

le. Syytetyt tuomittiin yhteisvastuullisesti maksettavaksi 30 miljoonaa kruunua, joka on noin 2,75 miljoonaa euroa. Ruotsissa toimiva Piratpartiet sanoi tuomion olevan puolueen lähtönä europarlamenttiin. Puolueen mukaan tapauksen tuoma kansainvälinen huomio on organisoinut piraatteja ympäri Eurooppaa. Tuomio merkitsee lisääntyvää kannatusta kansalaisten keskuudessa ja mahdollisuudet päästä EU-parlamenttiin ovat paremmat. (Piraattiliitto 2009.) Vuoden 2009 Ruotsin EU-vaaleissa puolue meni perinteisen puoluekentän ohitse ja sai yhden paikan EU-parlamentista. Puolueen osuus äänistä oli yhteensä 7,1 prosenttia. (Helsingin Sanomat 2009.)

3.5 Tekijänoikeusjärjestöt Suomessa

Suomessa on kaiken kaikkiaan kuusi tekijänoikeusjärjestöä, jotka ovat Teosto, Kopiosto, Gramex, Kuvasto, Tuotos ja Sanasto. Näistä järjestöistä tärkeimpiä musiikkialan ihmisille ovat Teosto ja Gramex. Teosto kerää korvaukset säveltäjille, sanoittajille, sovittajille ja musiikkikustantajille live- ja äänitemusiikista. Gramex kerää korvaukset esittäville taiteilijoille ja äänitetuottajille äänitemusiikin käytöstä ja musiikkivideoiden käytöstä. (LYHTY 2012.) Kolmantena järjestönä koskien musiikkialan ammattilaisia on IFPI, joka tulee sanoista International Federation of the Phonographic Industry. Kyseessä on kansainvälinen ääniteteollisuuden toimialajärjestö, joka edustaa 1 400 äänitetuottajaa 66 eri maassa. Järjestön jäsenet vaihtelevat monikansallisista levy-yhtiöistä, kuten Sony ja Universal, pienempiin independent-yhtiöihin. (Musiikkituottajat ry 2012.)

IFPI:n tehtävänä on turvata musiikkiteollisuuden toimintaedellytykset kansainvälisesti. Tähän tähdätään lainsäädännön ja oikeusolojen seuraamisella ja kehittämisellä, jotta tuottajilla on tarvittava lainsuoja. Tuottajille annetaan myös mahdollisuus kilpailuun markkinoilla, koskien perinteistä ja digitaalista ympäristöä. (Musiikkituottajat ry 2012.)

2000-luvun alussa olevien tietojen mukaan järjestöjen edustuksen alaisena ovat noin 90 000 suomalaista tekijää, esittäjää ja yritystä sekä vastavuoroisuussopimusten nojalla useita ulkomaalaisia oikeudenomistajia. Järjestöjen keräämä korvaussumma on yhteensä noin 100 miljoonaa euroa. Järjestöjen toimivallan

määrittää laki ja järjestöjen korvaustasoa valvotaan tarkkaavaisesti. Järjestöt ovat tilintarkastuksen alaisia, joiden toimintaa kilpailuvirasto valvoo. Tariffitasot voidaan tarkistuttaa tuomioistuimessa tarpeen tullen. (LYHTY 2012.) Tariffeilla tarkoitetaan korvausta, jonka järjestö maksaa tekijälle, kun äänitteitä käytetään radio- ja televisiolähetyksissä. Televisiokanavat maksavat korvausta lähetetyn suojatun musiikin määrän verran, radiokanavat raportoivat käytetyn musiikin määrän sekunnin tarkkuudella. Julkisesti musiikkia esittävien tavaratalojen, kauppojen tai ravintolojen ei tarvitse raportoida soittamansa musiikin määrää vaan korvauksen määräytyvät muun muassa liikkeen pinta-alan mukaan. (Gramex 2012.)

Lainsäädäntö määrittää tietyille ryhmälle oikeudet tulla tekijänoikeusjärjestöksi, jonka myötä oikeudenomistajat hyväksyvät järjestön edustamaan itseään. Järjestöt antavat käyttöluvia oikeudenomistajien puolesta, jotka ovat valtuuttaneet järjestön edustajaksi. Järjestöjen toiminta pohjautuu laissa annettujen valtuuksien ja omien oikeudenhaltijoiden myöntämin valtuuksien perusteella. Järjestöt voivat myös sopia sopimuslisenssistä. (LYHTY 2012.) Sen myötä tekijänoikeusjärjestöllä on oikeus luovuttaa käyttöluvia omien edustajien lisäksi myös muiden tekijöiden puolesta. (LYHTY 2012.)

Tällaisessa tapauksessa luvat saadaan kaikkia koskien vain yhdestä paikasta, mikä tekee siitä käyttäjän osalta helppoa. Käyttöluva myönnetään tietyissä tapauksissa lainsäädännössä, joten järjestön tehtäväksi saattaa jäädä pelkästään kerätä ja välittää korvauksia. Tällaista järjestelyä sanotaan pakkolisenssiksi. Tekijänoikeusjärjestöjen valtuuksia kutsutaan mandaateiksi. Mandaatit voivat olla kattavia tai rajoitettuja. Oikeudenhaltija voi pidättää valtuudet itsellään, joten järjestöllä ei ole valtuuksia antaa lupia ollenkaan, esimerkiksi oikeudenhaltija voi estää oman musiikkinsa käytön televisiomainoksissa. (LYHTY 2012.)

Vuonna 2001 Suomen tekijänoikeusjärjestöt aloittivat viestintäkampanjan, jonka tarkoituksena oli vastustaa piratismia. Tarkoituksena oli kampanjan avulla esittää taiteilijoiden omia kokemuksiaan sekä piratismista, että sen vaikutuksista kulttuuriin. Fake No More (kuva 4.) toimi tunnuksena kampanjalle. Kampanjassa oli mukana useita tekijänoikeusjärjestöjä. Toimintaa johti Tekijänoikeuden tiedo-

tus- ja valvontakeskus. Mukana olivat useat järjestöt, kuten Teosto, Gramex, Ääni- ja kuvataallennetuottajat eli ÄKT sekä elokuva- ja pelialan järjestöjä. Kampanjan tarkoituksena oli puuttua perinteisemmän cd-piratismin lisäksi peli- cd-rom- ja videopiratismiin. Tarkastelun alla oli myös nopeasti kasvanut laitton kopiointi. Kampanjan perusviestinä olivat piratismin aiheuttamat taloudelliset, oikeudelliset ja yhteiskunnalliset seuraukset. Näiden lisäksi viestinä oli erityisesti piratismista aiheutuvat kulttuurilliset seuraamukset. (Musiikkituottajat ry 2001.)

Kuva 4. Fake No More -tunnus (Kuva: Afterdawn)

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Tutkimusmenetelmät

Laadullisista menetelmistä tavallisempia ovat teema-, avoin ja ryhmähaastattelu sekä osallistuva havainnointi. Laadullisia menetelmiä käytetään tieteellisissä tutkimuksissa tutkiessa sellaisia aiheita, jotka ovat vähän tunnettuja aiemmin, ja näitä aiheita tahdotaan ymmärtää paremmin. Käytettäessä laadullisia menetelmiä tutkittavien määrä on merkittävästi vähäisempi kuin määrällisissä tutkimuksissa. Tästä huolimatta analysoitavaa aineistoa kertyy usein reilusti. Tutkimuksen tarkoituksena on siis hankkia vajaasta kohteesta paljon tietoa, jotta ilmiötä voidaan ymmärtää paremmin ja kokonaisvaltaisesti. Ennestään olemassa olevat teoriat eivät ohjeista laadullista menetelmää samalla tavalla kuin määrällisessä menetelmässä, sillä tarkoituksena on uuden tiedon tuottaminen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 94.)

Laadullisen menetelmän lähtökohdassa kuvataan todellista elämää. Tämän vuoksi todellisuus ymmärretään monimuotoisena kokonaisuutena, jota ei jaeta satunnaisesti erilaisiin osa-alueisiin. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä käytetään harkinnanvaraista näytettä otoksen asemasta. Tutkija toimii usein tutkittavien lähellä ja mahdollisesti ottaa osaa heidän toimintaansa. Tutkittavasta ilmiöstä tutkija tekee omat, perustellut tulkinnat. Tutkimuksessa on tärkeää kuvata tarkasti tutkimusprosessi ja perustella tulkinnat, jotta kyseisen tutkimuksen lukija pystyy tekemään johtopäätökset luotettavuudesta. (Ojasalo ym. 2009, 94.)

4.2 Teemahaastattelu ja teemoittelu

Teemahaastattelu sijoitetaan muodoltaan lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välille. Haastattelulla ei ole tarkkoja, yksityiskohtaisia ja valmiiksi muokattuja kysymyksiä, vaan siinä kohdistutaan tietynlaisiin ennakkoon suunniteltuihin teemoihin. Teemahaastattelussa valmistellaan aihepiirit ja teemat, aikaisempien tutkimusten ja aiheeseen tutustumisen pohjalta. Haastateltaville varsinaiset aihepiirit ja teemat ovat samoja. Haastattelutilanteessa otetaan huomioon

henkilöiden tulkinnat ja merkityksenannot. Tarkoituksena on antaa haastateltavalla mahdollisuus vapaaseen puheenvuoroon, mutta etukäteen pohditut teemat keskustellaan jokaisen tutkittavan kanssa. Teemahaastattelua pidetään sopivana haastattelumuotona silloin, kun kyseessä on vähemmän tunnettu ilmiö ja asia, josta halutaan hankkia tietoa. Henkilöiden, joita valitaan tutkimukseen, tulee olla sellaisia, joilla voi olla parasta tietoa kiinnostavista asioista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Teemahaastattelun teemat suunnitellaan huolella ennen varsinaisia haastattelutilaisuuksia, mutta sanamuodoissa, kysymysten järjestyksessä ja painotuksessa voi esiintyä vaihtelua haastattelujen kesken. Myöhäisempiä haastatteluja pystytään muokkaamaan aiempien haastattelujen mukaan, mikäli niissä käy ilmi mielenkiintoisia asioita, joita ei mahdollisesti ole osattu ottaa huomioon. (Ojasalo ym. 2009, 41.)

Teemahaastattelu on hyvä nauhoittaa ja litteroida haastattelujen jälkeen. Litteroinnilla tarkoitetaan nauhoitetun aineiston puhtaaksi kirjoittamista. Litterointia tehtäessä tulee päättää, kirjoitetaanko teksti puhe- vai kirjakielen mukaiseksi. Tähän vaikuttaa tarkoitus, jolla aineistoa hyödynnetään analysoidessa ja raportoidessa. Teksti voidaan kirjoittaa yleis- tai kirjakielisenä, mikäli haastattelijalla on kiinnostunut ainoastaan esille tulleet asiat. Samoin tietyillä sanoilla ja haastateltavan sanavalinnoilla on tutkimuksessa oma merkityksensä tai niillä voidaan elävöittää raporttia, jolloin litterointi tulee tehdä sanasta sanaan. Haastattelu voi sisältää jäsenneltyjä ja avoimia kysymyksiä, jolloin aineistoa käsiteltäessä käytetään määrällistä ja laadullista käsittelyä. (Ojasalo ym. 2009, 99.)

Teemakortiston ideana on hajauttaa kerätty aineisto, joita tulkitaan myöhemmässä vaiheessa. Teemakortiston luomisessa on kaksi erilaista menetelmää, jotka ovat aineistolähtöinen ja teorialähtöinen. Jos kyseessä on litteroitu haastatteluaineisto, siihen merkitään käsiteltävän teeman koodi, jolloin kyseessä on aineistokohtainen teemakortisto. Koodin merkitsemisen jälkeen tekstikohdat jaetaan omiksi teemakorteiksi. Näitä kasattuja teemakortteja hyödynnetään myöhemmässä työskentelyvaiheessa. (Ojasalo ym. 2009, 127.) Tässä työs-

säni en käytä varsinaista teemakortistoa, mutta jaottelen vastauksia aihealueiden mukaisesti, jotta vastauksista saadaan helposti suuntaa antavia.

Teemoittelun tarkoituksena on tarkastella aineistossa olevia ilmiöitä tai asioita, jotka ovat usean haastateltavan keskuudessa yhtenäisiä. Ilmiöt voivat olla liitoksissa haastatteluteemoihin tai voi olla olemassa odottamattomia asioita, jotka ovat tulleet haastateltavan mieleen. Aineistossa ilmenee tavanomaisuuksia, joita tarkastellaan suhteessa keskenään, puhutaan yhteyksien tarkastelusta. Ilman tällaista tarkastelua, analyysistä muodostuu epätarkka. Yksi analysoinnin tapa on etsiä haastatteluaineistosta esille tulleista ilmiöistä poikkeuksia. Ainoastaan tavanomaisuuksien etsiminen ei ole riittävää tai se antaa mahdollisesti vajavaisen kuvan sekä ilmiöstä että esiintyvyydestä. (Ojasalo ym. 2009, 99.)

Analysointia aloitettaessa luetaan litteroitu tai muulla tavalla käsitelty aineisto useita kertoja, jonka jälkeen se luokitellaan ja yritetään löytää yhtenäisyyksiä käytössä olevaan teoriaan. Myöhemmin tutkija palaa takaisin tarkastelemaan kokonaisuutta, tulkitsemaan sitä ja kytkemään ilmiön käytössä olleisiin teorioihin tai hahmottaessa uudelleen teoriaa. (Ojasalo ym. 2009, 99.) Analysoidessa haastatteluaineistoa, määrä ei korvaa laatua tai edes vaikuta siihen. Toisaalta alussa on kysymyksiä, jotka liittyvät haastattelujen määrän pohdintaan. Analysointi on miellyttävää ja aineisto on hyvä, silloin kun se tehdään heti haastattelujen jälkeen. Tällöin haastatteluissa saadut vastaukset ja tiedot ovat haastattelijan muistissa ja ovat ennen kaikkea tuoreita. (Ojasalo ym. 2009, 100.)

Artistit ovat jaettu lyhenteisiin A, B, C, D ja E. Analyysissä käytetään suoria lausauksia ja referoituja vastauksia, kuitenkin niin, että artistin henkilökohtainen mielipide selviää. Ideana on erityisesti antaa vapaa puheenvuoro muusikoille, ilman levy-yhtiöiden tai muiden tekijöiden vaikutusta mielipiteisiin. Tämä on samalla pääasiallinen syy, että vastauksia antaneet muusikot pysyvät anonyymina. Haastattelut toteutettiin 14.11.-21.11.2012 välisenä aikana ja yksittäisen haastattelun kesto oli keskimäärin 10 minuuttia.

Haastattelin viittä artistia. Kysymyslomakkeen alussa kysyin artisteilta heidän taustatietojaan; soittokokemusta, levytysten määrää ja kuinka moni niistä on

ollut omakustanteita ja musiikkityyliä. Neljällä heistä on kokemusta musiikkialalta ja soittamisesta useita kymmeniä vuosia, jopa neljäkymmentä vuotta. Yhdellä muusikolla soittokokemusta tähän mennessä on kertynyt kahdeksan vuotta. Kaikki artistit ovat levyttäneet muutamasta omakustannelevystä, aina kymmeneen, levy-yhtiön kustantamiin levyihin. Musiikkityyli näiden artistien keskuudessa vaihtelee, mutta samankaltaisuutta on havaittavissa. Päällimmäiseksi nousee rock, tyylejä löytyy myös jazzin, klassisen, iskelmän, popin, kansanmusiikin ja progressiivisen metallin parista. Artistien soittimet ovat olleet vuosin mittaan pääasiassa kitara, basso ja rummut, mutta joukosta löytyy myös viulun ja pianon soittamisen taitoa. Lisäksi kaksi artistia tekee myös trubaduurimusiikkia, eli ajatusmallina siinä on ”mies ja kitara”.

5 Tutkimustulokset

Tässä luvussa esitellään haastatteluissa saatuja tuloksia. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millä tavoin piratismi, erityisesti Internetin välityksellä tapahtuva tiedostojen jako, vaikuttaa pohjoiskarjalaisiin muusikoihin. Samoin tekijänoikeuslainsäädäntö ja sen toimivuus aiheuttaa keskustelua, ja tähän halusin muusikoiden oman mielipiteen, ja kuinka he itse näkevät lainsäädännön kokonaisuutena.

5.1 Tekijänoikeuslainsäädäntö ja sen toimivuus

Haastatteluissa kysyin artisteilta heidän omia arvioita tämänhetkistä tekijänoikeuslainsäädäntöä. Kaikki artistit kertoivat, ettei heitä ole loukattu tekijänoikeuden suhteen tai heillä ei ole asiasta edes tarkkaa tietoa. Kuitenkin artisti A:lla on ollut tilanteita, joissa tuotantoa, jossa hän itse on ollut mukana, on ollut jaettu Internetissä laittomasti sekä myyty piraattituotteina Venäjällä. Hän kertoi, ettei ole tullut henkilökohtaisesti loukatuksi tekijänoikeuksien suhteen. Lainsäädäntö itsessään nähdään artistien keskuudessa varsin epäselvänä. Lain antama suoja muusikoille on heikko, ja sitä muuttelemalla ei voida ehkäistä piratismiä leviämistä, vaan tähän tarvitaan toisenlaisia keinoja. Artisti B:n mielestä lainsäätäjillä tulisi olla tiukempi ote lainsäädäntöön ja sen toimivuuteen, jotta musiikin tekeminen ja tuottaminen pysyisi mielenkiintoisena. Artisti A:n mukaan nimenomaisesti digitaalisuus aiheuttaa lainsäätäjille ongelmia. Jos artisteilta kuitenkin viettäisiin oikeudet omiin teoksiinsa, musiikin tekeminen muuttuisi radikaalisti. Hänen mukaansa Suomessa muusikoilla on paremmat oltavat lainsäädännön kannalta, toisin kuin Yhdysvalloissa.

Artistit pitävät itseään ajan tasalla lainsäädännöstä monen eri kanavan kautta. Teoston ja Gramexin jäsenenä on mahdollista saada järjestöjen kautta tietoa. Samoin kotimaiset ja ulkomaalaiset musiikkialan lehdet käsittelevät tekijänoikeuslainsäädäntöä ja antavat ajantasaista tietoa. Muita kanavia, joita muusikot käyttävät ovat Internet ja Google, media, uutiset ja musiikkipiirin muut henkilöt.

5.2 Internet-piratismin hyvät ja huonot puolet

Varsinainen mielenkiinto haastatteluissa keskittyi vastauksiin, koskien fyysistä ja Internetin välityksellä tapahtuvaa piratismia. Artistien vastauksissa on havaittavissa samankaltaisuutta, mutta myös eroja ilmenee. Kysyttäessä artisteilta, kuinka he näkevät piratismin yleisellä tasolla, vastauksista ilmenee pääasiassa negatiivinen näkökulma asiaan, mutta samalla kuitenkin antamalla artistille mahdollisuuksia tunnettavuuteen. Artisti A on seurannut piratismia ja sen kehittymistä vuosikymmeniä. Hän kertoi piratismin olleen aikanaan aggressiivisempaa, ja huomio keskittyy nykyisin asenteisiin:

..toisaalta voi olla niin, että koska välineet ovat kehittyneet ja koko ympäristö ovat kehittyneet, niitä pystytään salaamaan ja pitämään marginaalissa, vaikka sitä tapahtuu koko ajan.

Asenteellisella tasolla tuntuu, että se on lisääntynyt. Nuorempi sukupolvi ei edes ymmärrä mitä se tarkoittaa, että näistä pitäisi jonkun maksaa korvauksia käyttämisestä tai ne ovat vapaasti jaettavissa kenelle vaan.

Artisti B näkee piratismin levinneen liian suurelle alueelle, jolle on hankalaa keksiä keinoja sen ehkäisemiseksi. Samalla artistia ei miellytä ajatus siitä, että oma tuotanto leviää laittomasti verkossa:

Sille on hyvin vaikeaa tehdä mitään, se on karannut käsistä. Luotan siihen, että oikeus voittaa lopulta ja löydetään keinoja ehkäisemiseksi.

Artisti C näkee vikaa pääasiassa musiikkibisneksessä ja hintojen nousussa, ja ylipäänsä uuden cd-levyn kalliissa myyntihinnassa ja varsinaisen levyn tekemisessä. Hän kertoi tilanteesta, jossa pc-peli maksaisi vain euron, joten kuka sitä enää lähtisi kopioimaan ja jakamaan laittomasti verkossa, kun se maksaa niin vähän:

Miusta levybisnes on tullut tiensä päähän, jo senkin takia, että se on tehnyt itse itsensä mahdottomaksi. Jos äänittämisen hinta olisi pysynyt kohtuullisena, se ei olisi mennyt tällaiseksi.

Vaiva siihen nähden, että lähtisi ettimään äänitettä netistä ei olisi enää väärä, jos se levy maksaisi muutaman euron.

Artisti D:n mielestä piratismi on kaikin tavoin negatiivinen ilmiö, joka vie musiikolta tuloja, mutta hän näkee Internetin välityksellä tapahtuvan musiikin levittämässä jotain hyvääkin:

En voi hyväksyä piratismia millään muotoa, kun olen itse muusikko, koska niitä levyjä sitten ei tulla ostamaan. Jos netissä on pieniä pätkiä, jotta ihmiset kuulee, ilman että tarvitsee koko levyä ostaa, on siinä mielessä hyvä asia.

Artisti E:n mukaan piratismi on osa nykypäiväistä Internet-elämää, johon jokainen netin käyttäjä törmää jossain vaiheessa elämäänsä. Hän myös vertasi nykyistä tilannetta humoristisesti erääseen historian aikakauteen:

Se on kuin eräänlainen villi länsi eli ota mitä saat ja jos jäät kiinni niin voi voi.

Ihmiset ajattelevat, että eihän siitä voi jäädä kiinni, koska kaikki sitä tekee. Se on kaksipiippuinen juttu; toisaalta se on väärin, mutta silti siltä on vaikeaa välttyä

5.2.1 Vaikutukset artistin omaan musiikkiin ja uraan

Vaikka artistien näkemykset piratismista yleisellä tasolla ovat pessimistisiä, pohdittaessa piratismiin vaikutusta artistin oman musiikin leviämiseen, keikkamyyntiin ja mahdolliseen oheistuotemyyntiin, vastauksissa ilmenee enemmän vaihteluita. Itseäni kiinnosti artisti D:n kertoma asia, jonka mukaan Pelle Miljoona on sanonut, ettei levyjen tekeminen enää kannata, koska niitä ei kukaan osta. Kyseessä on kuitenkin muusikko, jolla on kymmenien vuosien kokemus ja tietoa asioista. Tästä voidaan myös tehdä johtopäätöksiä, että kaikki ei ole nyt aivan kohdillaan.

Artistien tututuksi tuleminen kuluttajissa laittoman musiikin kanssa nähdään artistien keskuudessa vaihtelevasti, mutta esiin nousee Youtube-sivuston tarjoama mahdollisuus artistien tunnettavuuteen. Artisti B:llä ei tällä hetkellä ole paljon tunnettavuutta, mutta hän näkee kuitenkin Internetin tuovan mahdollisuuksia muun muassa keikkamyyntiin, myös kotisivut toimivat markkinointikeinona. Mikäli artistin kappaleella on esimerkiksi Youtube-sivustolla satoja tai tuhansia katselukertoja, vaikutus on positiivinen:

Miun kohdalla, kun ei vielä isompaa nimeä ole, niin ehkäpä Youtube ja tällaiset mahdollisuudet antavat periaatteessa hyötyä.

Yhtäkkiä siellä voi olla satoja ja tuhansia katselukertoja, erityisesti keikkamyynnin kannalta tämä on hyvä käyntikortti, jos katselukertoja on paljon.

Artisti A näkee piratismiin vaikuttavan erityisesti levyjen myyntiin. Levyjen myyntihinnat alenevat nopeasti, eli vaikka levy on kuinka hyvin tuotettu, sen ajautuminen alennuskoreihin ja kertakäyttötavaraksi voi olla väistämätöntä. Hän kertoi myös tilanteesta, jossa henkilö on laittanut artistin materiaalia Internetiin, mikä ei kuitenkaan ole harvinaista:

Internetin välityksellä tapahtuva laiton musiikin levittäminen on alentanut levymyyntiä, vaikka näkyvyyttä onkin tullut lisää. Miksi ostaa sellaista, jonka saa ilmaiseksi?

Youtube on kanava, jonne saatetaan laittaa materiaalia kysymättä yhtään mitään. Muusikkona olen ollut keikalla, jonka taltiointi on laitettu ilman lupaa Youtubeen, etenkin jos ei ole aikomusta julkaista kyseistä taltiointia juuri tässä foorumissa. Tällainen tilanne suoraan sanottuna kyrsii.

Keikkaelämä elää omaa elämäänsä, ja jos lavakarisma on kunnossa, piratismi tuskin vaikuttaa asiaan.

Artisti C näkee tilanteen neutraalina. Varsinaisia hyötyjä tai haittoja ei ole hänelle ilmennyt, mutta mahdollisuuksia löytyy. Kahdessa bändissä mukana oleva artisti kertoo toisen yhtyeen levynmyynnin olevan marginaalissa, kun taas toisen yhtyeen levyjen myynti on laskenut. Tähän kuitenkin vaikuttaa kaiken fyysisten levyjen myynnin väheneminen. Yhteistä molemmille yhtyeille on se, että uuden levyn julkaisun jälkeen, se löytyy tunnin päästä kaikkien ladattavaksi Internetissä. Hän kuitenkin näkee mahdollisuuden bändien levy-, -keikka- ja oheistuotemyyntiin:

*Kyllä mie veikkaisin, että se vaikuttaa kaikkiin näihin. Ihmiset ovat tulleet rupattelemaan siitä, että ovat ostaneet levyn, kun ovat jo ker-
ran ryöstäneet kappaleita mp3-muodossa. Ei se älytön ajatus oo.*

Varmaan enemmän näkyy kuitenkin krääsämyynnissä. Keikoilla on mahdollista ostaa krääsää vaikka ei kuitenkaan levyjä ole ostanut. Näin voidaan kuvitella, mutta en tiedä, kuinka realistinen se on.

Artisti D on julkaissut omaa tuotantoaan Youtuben kautta, sillä häneltä oli kysely, onko mahdollista kuunnella kappaleita jonkun kanavan kautta ilmaiseksi ja etukäteen. Tästä johtuen hän lisäsi kaksi kappalettaan Youtube-sivustolle ja katselukertoja on kertynyt yli 1 000 kappaletta. Hän näkee myös Internetin olevan keino aloittelevien muusikoiden päästä julkisuuteen ja yleisön tietoisuuteen:

Miten joku kellaribändi muuten tulee tunnetuksi, jos ei netin kautta? Siinä mielessä on hyvä asia, jos itse laittavat omia kappaleitaan muiden kuunneltavaksi. Ihmiset haluavat kuunnella kappaleita etukäteen, ennen kuin ostavat varsinaisen levyn.

Artisti E:n tuotantoa on mahdollista ladata sekä vertaisverkosta että yhtyeen omilta nettisivuilta. Tällä tavoin yhtyeelle saadaan näkyvyyttä ja helpottaa kuulijoita tutustumaan yhtyeeseen. Yhtye elää tällä hetkellä oheistuotemyynnillä, koska levymyynti on vielä pienimuotoista, vaikka niitäkin on lähetetty ympäri maailmaa. On mahdollista, että etukäteen musiikkiin tutustuminen, jopa laittomilla keinoilla, aiheuttaa lopulta kuulijassa levyn ostamisen. Lisäksi ihmisille tulee ihan erilainen tunne siitä, että käsissä on aito ja fyysinen levy, jolla on myös keräilyarvoa.

Se tuo näkyvyyttä, vaikka tällä hetkellä ei ole tarkoitus tällä hetkellä rikastua. Toisaalta, jos tulevaisuudessa aikoo tulla tienaaavaksi muusikoksi, niin kieltämättä tilanne hirvittää, eli jos rahat menevät totaalisesti jonnekin muualle kuin muusikon taskuun. Samoin Spotify on artistin kannalta samanlaista varastamista.

Kyllä se helpottaa, että ihmiset kuulee paremmin musiikkia ja tutustuvat enempi artisteihin. Puolensa ja puolensa.

Se on tärkeintä, että ihmiset tykkää musiikista.

5.2.2 Artistin oma tuotanto verkossa

Kuten edellisen otsikon alta käy ilmi, artistit laittavat omaa musiikkiaan laillisia keinoja käyttäen ja etenkin itse, Internetiin muiden kuultavaksi. Youtube on kanava, jonne kuka tahansa voi tehdä profiilin ja laittaa omaa tuotantoaan muiden kuultavaksi. Toisaalta kuinka moni ihminen sitten löytää juuri kyseisen artistin musiikkia, on toinen asia. Henkilökohtaisesti luulen, että ”puskaradio” toimii kai-

kista parhaiten, ja samoin linkit artistien kotisivuilla tai levy-yhtiön sivuilla voivat auttaa kuuntelijoita löytämään uutta musiikkia.

Laittomasti ja ilman lupaa kysymättä ainoastaan kahden artistin musiikkia on levinnyt Internetiin ja vertaisverkkoihin. Artisti A kertoi, että hänelle ovat muut henkilöt maininneet tuotantoa oleman verkossa, ilman lupaa kysymättä. Toisaalta kanavia ja mahdollisuuksia on paljon, jonne tuotantoa voi laittaa, joten sitä ei ole joko mahdollista seurata, tai edes perehtyä sen tarkemmin asiaan. Oma näkemykseni asiaan on se, että jos artistilla on vähänkään nimeä Suomen mittakaavassa, tuotantoa löytyy ainakin joltain sivustolta laittomasti.

5.3 Vapaat kommentit

Kysymyslomakkeen viimeisenä kohtana annoin artisteille mahdollisuus vapaaseen sanaan. Tällä tavoin artistit pystyivät tuomaan esille asioita, jotka eivät olleet mahdollisesti nousseet esille varsinaisten kysymysten yhteydessä. Vapaiden kommenttien yleisilme on synkkä ja tulevaisuuden näkymät lohduttomat, mutta aina löytyy toivon kipinää. Artisti A toivoo ihmisten ottavan muusikon tulot huomioon ja antavan samalla arvostusta hänen tekemään työhön, sillä kuka täällä Suomessakaan ilmaiseksi töitä tekee:

Artistin toimeentulo tulisi ottaa esille. Se ei ole pelkästään levy-yhtiön ja tuotannon tappio.

Minusta ei ole täysin mahdoton yhtälö, että arvostettaisiin sen verran, että artistilla on mahdollisuus saada tuloja.

Isot levy-yhtiöt ovat omalta osaltaan pystyneet edistämään piratismiä leviämistä.

Jos kukaan ei maksa levystä, niin silloinhan se tuotanto loppuu.

Artisti B näkee myös musiikkimaailman olevan tietynlaisessa ahdistuksessa ja ennen piratismiä yleistyminen näkymät olivat täysin erilaiset. Kuitenkin hän kertoo eräästä kappaleesta, jolla on Youtube-sivustolla miljoonia katselukertoja ja tykkäyksiä, joten tunnetuksi tulemiseen ei vaikuta edes maantieteellinen sijainti:

Musiikkimaailma on hirveässä myllerryksessä, ja kuka tietää, mihin se lopulta menee.

Kymmenen vuotta sitten ei olisi voinut uskoa, millaiseksi tämä menee.

Mahdollisuuksia löytyy kenelle tahansa.

Artisti D kommentoi musiikkimaailman näkymiä lohduttomina ja vaikutuksia tulevaisuudessa on vaikeaa arvioida, myös vaikutukset ulottuvat pitkälle tuntemattomaan:

Piratismi pahimmillaan tappaa musiikin tekemisen tai ainakin kovasti vaikeuttaa.

Nykyisin ei osteta enää levyjä, koska niitä saa muualta ilmaiseksi. Se tulee vaikuttamaan pidempään musiikkimaailmassa.

6 Pohdinta

Edellisessä luvussa kerättyjen kommenttien ja vastausten perusteella, en henkilökohtaisesti ole yllättynyt tietyistä vastauksista ja artistien suhtautumisesta asiaan. Kyseessä on kuitenkin ilmiö, joka vie artisteilta merkittäviä tuloja, ja jokainen voi itse kuvitella, minkälaista on tehdä työtä, jonka eteen on saanut työskennellä useita tunteja, huomaten, että ihmiset hyödyntävät työn tulosta täysin ilmaiseksi. Kun itse aikoinani 2000-luvun alkupuolella tutustuin ensimmäistä kertaa Internetin kautta ladattavaan musiikkiin ja sen helppouteen, en silloin edes tullut ajatelleeksi sen olevan laitonta tai vievän muusikoiden tuloja. Nykyisin piratismi on kuitenkin niin yleinen asia, että siitä löytää kuka tahansa tietoa erittäin paljon. Kuten lukuisat tutkimukset ovat osoittaneet, suurin osa ihmisistä tietää sen olevan laitonta, mutta siitä huolimatta musiikin ja monen muun suojatun materiaalin lataamista tapahtuu ympäri vuorokauden.

Kun mietitään aikaa, jolloin tietokoneet ja Internet eivät olleet osa jokaista kotitaloutta, levy oli pakko ostaa kaupasta, jos sitä halusi kuunnella. Artistille oli varmempaa saada tuloja levyjen myynnistä. Nykyään se tuntuu olevan sattumanvaraista. Tähän todennäköisesti vaikuttaa myös musiikkigenre. Artisti A:n mukaan, jokaiseen genreen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa kohderyhmän ikä, sukupuoli, koulutus ja harrastukset. Jos jotkin asiat koskevat esimerkiksi metallimusiikin kuluttajia, ei päde kansanmusiikin tai jazzmusiikin kuluttajiin. Arvomaailma on eri musiikkityylien kannattajissa erilainen.

Samoin olen miettinyt tilannetta, että kuinka moni sellaisista artisteista, jotka tekevät yhden ainoan listahitin, myyvät todellisuudessa kokonaisia levyjä. Erityisesti sellaiset kappaleet, joita soitetaan baareissa tanssihitteinä. Toisaalta Suomessa taas iskelmämusiikki elää ja voi hyvin, lavatansseista huolimatta. Iskelmämusiikin kuulijakunta taitaa kuitenkin olla keskimäärin itseäni vanhempia kuuntelijoita, joilla ei saata olla edes tietoa, kuinka musiikkia voi ladata Internetin välityksellä ilmaiseksi.

Tekijänoikeuslainsäädäntöön perehtyessäni tajusin viimein itsekkin, miksi sitä on vaikeaa ymmärtää ja ottaa selkoa. Lainsäädäntö on peräisin vuodelta 1961,

ajalta, jolloin tietotekniikka oli kaukana nykyisestä. Digitaalisuus ja kehittyvä tietoverkko aiheuttavat epäilemättä jatkuvasti ongelmia lainsäätäjille. Vaikka uusia pykäläiä lisätään varsin usein, niin siihen mennessä kun laki astuu voimaan, on tietotekniikka jo kaksi askelta sitä edellä. Tähän esimerkiksi voisin mainita tapauksesta, jossa operaattorit estivät kuluttajia pääsemästä Pirate Bay -sivustolle. Itse seurasin tilannetta ja ei aikaakaan, kun keskustelupalstoilla annettiin ihmisille keinoja kiertää kyseinen esto, nykyisin sivustolle pääsee kuka tahansa, sillä URL-osoite on muutettu toisenlaiseksi, johon estot eivät päde. Omasta mielestäni eräs toimiva lainsäädännön muutos on maahantuonnin kieltäminen. Se ei ole lähelläkään tänä päivänä 90-luvun aikaa, jolloin Virosta ja Venäjältä sai omaan käyttöön tuoda piraattitallenteita. Nykyisin niitä ei kovin monessa levyhyllyssä näy ja ihmisiä on valistettu jättämään ostamasta piraattituotteita ulkomailta.

Huomion arvoinen asia on myös tallenteissa olevat suojaukset. Laki kieltää niiden poistamisen, mutta se voidaan purkaa siinä tapauksessa, jos suojaus estää kuuntelemisen ja katsomisen. On mahdotonta valvoa kuluttajia siinä mielessä, kuinka moni heistä poistaa suojauksen, kopioi tallenteen materiaalin tietokoneelle ja laittaa laittomasti kaikkien jaettavaksi. Vaikka siitä joku tulisi kysymään syytä suojauksen purkamisesta johtuen, jokaisen itsesuojeluvaisto sanoo varmasti, että kyseinen suojaus esti tallenteen kuuntelemisen ja katselemisen. Suojauksetkaan eivät näin ollen estä tiedostojen leviämistä, sillä lainsäädännöstä löytyy kyseinen aukko, jota voi hyödyntää kuka tahansa myös väärällä tavalla.

Musiikkiteollisuus itse elää tällä hetkellä mielenkiintoisia aikoja. On puhuttu CD-levyjen valmistamisen lopettamisesta ja kerrotaan sille käyvän samalla tavalla kuin aikoinaan vinyylilevyillä. Toisaalta vinyylilevyt alkavat taas olla suosiossaan, vaikka se ei suinkaan vielä tarkoita sitä, että levyjen myynti kokonaisuudessaan on elossa. Luulen, että kuluttajien asenteissa voi myös olla parantamisen varaa. Kenties kaikki eivät enää jaksakaan mennä kauppaan ostamaan sitä levyä, jota jatkuvasti kuuntelee. Miksi ostaa, kun sitä voi kuunnella kotona täysin ilmaiseksi? Ennen kaikkea mietityttää se, että kuinka monelle Suomenkin oloissa on tärkeää enää levyjen kansitaide, sisältövihkot ja ennen kaikkea konkreet-

tinen levy. Näiden lisäksi on huomioitava levystä menevä asianmukainen korvaus työn tehneelle artistille tai yhtyeelle.

On täysin ymmärrettävää, jos opiskelija pienellä kuukausibudjetilla ei suostu maksamaan tuntemattomasta levystä 20 euroa, tuskin maksaa moni muukaan. Nykyisin on vain tapana kuunnella uutuuslevy etukäteen, jopa laittomasta lähteestä, ennen ostopäätöstä. Oma mielipiteeni asiaan on, että jos sen uuden levyn kuuntelee koneeltaan ja siitä tykkää, tulisi tämän henkilön ostaa kyseinen levy. Samalla artistia tai yhtyettä voidaan kannustaa tekemään lisää hyvää musiikkia, josta voi nauttia mahdollisesti vuosikymmeniä, henkilökohtaisesti ajattelun asian näin.

Aihe kokonaisuutena on sellainen, josta voi keskustella vaikka aikojen loppuun saakka. Tilannetta ei voi muuta kuin seurata ja toivoa ennen kaikkea musiikin jatkumista entiseen malliin. Suomesta löytyy varmasti myös ihmisiä, jotka todella arvostavat fyysistä tallennetta paljon enemmän, kuin yhtä kappaletta, joka löytyy jostain oman tietokoneen syövereistä. Vastustajia ajatuksella, jonka mukaan fyysisten tallenteiden tekeminen lopetettaisiin, löytyy varmasti. Tilannetta, jossa fyysisten tuotteiden valmistaminen lopetetaan, voisi miettiä siinä tapauksessa osaksi piratismiin voittoa. Piratismi ei kuitenkaan ole ainoa syyllinen levymyynnin hiipumiseen, mutta osana sitä se on vahvasti. Henkilökohtaisesti en usko konkreettisten tallenteiden myynnin loppuvan, sillä suomalaisenkin musiikin ostajia löytyy ympäri maailmaa, ainakin jos ajatellaan metallimusiikkia. Sen genren kuulijakunta taitaa olla paljon uskollisempia yhtyeiden tukemiseen levyjä ja oheistuotteita ostamalla ja käymällä keikoilla.

Tilanne on siis erittäin mielenkiintoinen ja tulevaisuuden näkymät ovat vielä epäselvät, mutta varsin synkät. Aletaanko musiikkia pitää kertakäyttötavarana ja alennuskoreihin sopivana, varastotilan viejänä? Asia ei ole täysin mustavalkoinen ja tässä pohdintakappaleessa olen vain raapaissut pintaa. Olen lukenut artikkeleita, joiden mukaan ihmiset ovat selvinneet elämässään eteenpäin musiikin avulla ja jaksaneet seuraavaan päivään. Kuinka siis kyse voi olla jostain kertakäyttötavarasta, jos sillä on tämänlainen vaikutus ihmisten mieleen? Musiikki on ympäri maailman osa ihmisten alkuperää ja omaa kulttuuria, joka jollain tapaa yhdistää meitä kaikkia. Se elää erilaisten kulttuurien arjessa, osana us-

konnollisia seremonioita ja tapahtumia, aina suomalaiseen kansalaiseen, jonka vinyylisoittimessa pyörii ikivihreä iskelmäklassikko. Päätän tämän opinnäytetyön artisti E:n lausahdukseen, jonka allekirjoitan itsekin:

Musiikki on tehty kuultavaksi.

Lähteet

- Afterdawn.2012. Fake No More-tunnus.
http://dawn.fi/artikkeli.cfm/2012/02/16/koop_arponen_ja_jyrki_69_kampanjoivat_piratismia_vastaan. 12.11.2012.
- Anttila, P.2009. Vastaisku piratismiin.
<http://suomenkuvalehti.fi/jutut/talous/vastaisku-piratismiin-varoitusten-jalkeen-operaattori-katkaisee-nettiyhteyden>. 6.11.2012.
- Apajalahti, A. & Sotala, K. 2010. Jokapiraatinoikeus. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Artistit. 2012 a. Artisti A. Nauhoitettu haastattelu 14.11.2012.
- Artistit. 2012 b. Artisti B. Nauhoitettu haastattelu 19.11.2012.
- Artistit. 2012 c. Artisti C. Nauhoitettu haastattelu 20.11.2012.
- Artistit. 2012 d. Artisti D. Nauhoitettu haastattelu 20.11.2012.
- Artistit. 2012 e. Artisti E. Nauhoitettu haastattelu 21.11.2012.
- Bellis, M. 2012. The History of Mp3.
<http://inventors.about.com/od/mstartinventions/a/MPThree.htm>. 16.11.2012.
- Gramex ry. 2012. Korvausten kertyminen.
<http://www.gramex.fi/index.php?mid=227>.26.9.2012.
- Gramex ry. 2012. Tekijänoikeuslaki lyhyesti.
http://www.gramex.fi/fi/tietoa_gramexista/tekijanoikeus/tekijanoikeuslaki_suojaa/tekijaoikeuslaki_lyhyesti. 27.8.2012.
- Haarmann, P-L. 2005. Tekijänoikeus ja lähioikeudet. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Helsingin Sanomat. 7.6.2009. Piraattipuolue kiilasi Brysseliin.
http://www.hs.fi/ulkomaat/artikkeli/1135246576584?ref=lk_hs_ul_1. 22.10.2012.
- Hihnala, H.2009. Piratismi rikastuttaa kulttuuriperintöä.
<http://suomenkuvalehti.fi/jutut/talous/piraattipuolueen-puheenjohtaja-piratismi-rikastuttaa-kulttuuriperintoa> 5.11.2012.
- Kopioston ja opetus- ja kulttuuriministeriön tekijänoikeusopas. 2012. Moraaliset oikeudet. Kopiraitti.
http://www.kopiraitti.fi/tekijanoikeuksien_abc/fi_FI/moraaliset_oikeudet/. 7.9.2012.
- Korkein oikeus 48/2010.
- Kotilainen, S. Tietokone.2008.Napsterin paluu – maailman suurin mp3-musiikkikauppa.
http://www.tietokone.fi/uutiset/2008/napsterin_paluu_maailman_suurin_mp3_musiikkikauppa. 29.11.2012.
- Luovan työn tekijät ja yrittäjät. 2010. Lyhdyn tekijänoikeusbarometri. LYHTY.
<http://www.kulttuuriuutiset.net/index.php?mid=324&a=viewItem&itemid=209>. 24.8.2012.
- Luovan työn tekijät ja yrittäjät. 2012. Piratismi. LYHTY.
<http://www.kulttuuri.net/index.php?mid=160>. 2.7.2012.
- Luovan työn tekijät ja yrittäjät. 2012. Sopimuslisenssi. LYHTY.
http://www.kulttuuri.net/tekijanoikeus/faktasivut_eri_teemoista/sopimuslisenssi. 5.9.2012.
- Luovan työn tekijät ja yrittäjät. 2012. Tekijänoikeuslain muutokset. LYHTY.
<http://www.kulttuuri.net/index.php?mid=233>. 26.10.2012.

- Luovan työn tekijät ja yrittäjät. 2012. Tekijänoikeusjärjestöt. LYHTY.
<http://www.kulttuuri.net/index.php?mid=60>. 13.8.2012.
- Marshall, Lee. 2005. Bootlegging: Romanticism and Copyright in the Music Industry. Lontoo: Sage Publications Ltd.
- Muropaketti. 2012. The Pirate Bay –oikeudenkäynti päättyi.
<http://muropaketti.com/the-pirate-bay-oikeudenkaynti-paattyipaatos-huhtikuussa>. 22.10.2012.
- Musiikkituottajat ry. 2012. Info.
<http://www.ifpi.fi/info/ifpi/>. 16.11.2012.
- Musiikkituottajat ry. 27.10.2000. Internet-piratismi.
<http://www.ifpi.fi/uutiset/arkisto/internet-piratismi>. 24.10.2012.
- Musiikkituottajat ry. 22.10.2001. Tekijänoikeusjärjestöt taisteluun piratismia vastaan.
<http://www.ifpi.fi/uutiset/arkisto/tekijanoikeusjarjestot%20taisteluun%20piratismia%20vastaan> 8.11.2012.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät: uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Tekijänoikeusjärjestelmä ja toimijat.
http://www.minedu.fi/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusjaerjestelm_je_toimijat/?lang=fi. 19.7.2012.
- Pilfink Records Oy. 2012. Yritys.
<http://www.pilfink.fi/fi/yritys/>. 24.9.2012.
- Piraattiliitto. 31.8.2008. Neljälle syyte Pirate Bay –jutussa.
<http://piraattiliitto.org/uutiset/2008/01/nelj-lle-syyte-pirate-bay-jutussa-1-2-miljoonan-kruunun-korvausvaatimus>. 22.10.2012.
- Piraattiliitto. 17.4.2009. Vuosi vankeutta kaikille Pirate Bay –syytetyille.
<http://piraattiliitto.org/uutiset/2009/04/vuosi-vankeutta-kaikille-pirate-bay-syytetyille>. 22.10.2012.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L6_3_2.html. 22.11.2012.
- Tekijänoikeuslaki 404/1961.
- Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry. 2012. Internet-piratismi.
<http://antipiracy.fi/piratismi/internetpiratismi/>. 27.6.2012.
- Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry. 2012. Lähioikeudet.
<http://antipiracy.fi/tekijanoikeus/lahioikeudet/>. 7.9.2012.
- Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry, 13.2.2001. Napster velvoitettiin lopettamaan.
<http://antipiracy.fi/ajankohtaista/34/napster-velvoitettiin-lopettamaan/>. 22.10.2012.
- Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry. 2012. Piratismi.
<http://antipiracy.fi/piratismi/>. 23.10.2012.
- Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry. 2012. Piraattituotteiden tunnistaminen.
<http://antipiracy.fi/tietoakuluttajalle/piraattituotteidentunnistaminen/>. 25.10.2012.
- Tulli. 8.6.2011. Väärennetyt tuotteet.
http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/lehdistotiedotteet/0000_tiedotteet/tiedotte_20110608_1/index.html. 13.11.2012.

TEEMAHAASTATTELU

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun opintoihin kuuluu opinnäytetyö. Minun opinnäytetyöni aiheena on Internet-piratismiin vaikutus muusikoihin, jossa haluan selvittää, kuinka Internetin välityksellä tapahtuva piratismi vaikuttaa pohjoiskarjalaisiin muusikoihin. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Pilfink Records Oy. Tämä teemahaastattelu on osa tutkimustani, jonka avulla annan muusikoille mahdollisuuden vapaasti kertoa omista kokemuksistaan piratismista sekä omasta taustastaan musiikin parissa. Haastattelut nauhoitetaan, mutta vastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä yksittäistä haastateltavaa pysty erottamaan raportista.

Aivan haluksi haluan kysyä sinulta hieman taustastasi ja kokemuksestasi musiikkialalla.

1. Taiteilijan taustatiedot

- a. soittokokemus
- b. monella levyllä ollut mukana?
- c. kuinka moni levytyksistä on omakustanteita?
- d. musiikkityyli

Seuraavaksi käsitellään tekijänoikeuslainsäädäntöä ja omaa näkemystäsi lainsäädäntöön.

2. Tekijänoikeuslaki

- a. Oletko tullut loukatuksi tekijänoikeuden suhteen?
- b. Tekijänoikeuslakia on jatkuvasti muunneltu, johtuen piratismiin leviämisestä verkossa. Millaisia ajatuksia tämänhetkinen lainsäädännön toimivuus sinussa herättää?
- c. Mistä saat uusinta tietoa lainsäädännön muutoksista?

3. Ajatukset koskien Internet-piratismia sekä sen aiheuttamia hyötyjä ja/tai haittoja.

- a. Minkälaisena asiana näet Internetin välityksellä tapahtuvan piratismiin yleisellä tasolla?
- b. Oletko huomannut hyötyä vai haittaa asiasta omalle kohdallesi?
- c. Näetkö laittoman musiikin edistävän artistien musiikin tuntemusta kuluttajissa yleisellä tasolla?
- d. Näetkö itse piratismilla olevan mahdollisia vaikutuksia omalla kohdallasi, esimerkiksi keikkamyyntiin tai oheistuotemyyntiin?
- e. Oletko kuullut/huomannut omaa tuotantoasi olevan laittomasti ladattavissa verkossa?

4. Muuta kommentoitavaa

Lopuksi haluan kiittää suuresti vastauksistasi ja yhteistyöstä.